บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. หลักการและนโยบายของรัฐบาลด้านการศึกษา
2. การพัฒนาระบบทางการศึกษา
3. แนวคิดและทฤษฎีการประกันคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
5. มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา
6. การศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักการและนโยบายของรัฐบาลด้านการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2566

กระทรวงศึกษาธิการมุ่งมั่นดำเนินการภารกิจหลักตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 60 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ในฐานะหน่วยงานเจ้าภาพขับเคลื่อนทุกแผนย่อยในประเด็น 12 การพัฒนาการเรียนรู้ และแผนย่อยที่ 3 ในประเด็น 11 การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต รวมทั้งแผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) และนโยบายรัฐบาลทั้งในส่วนนโยบายหลักด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัย และนโยบายเร่งด่วน เรื่อง การเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 และพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย นอกจากนี้ ยังสนับสนุนการขับเคลื่อนแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) โดยเฉพาะหมุดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูงมุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 รวมทั้งนโยบายและแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยจะได้รับการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งในด้านโอกาส ความเท่าเทียม ความเสมอภาค ความปลอดภัยและมีสมรรถะที่สำคัญจำเป็นในศตวรรษที่ 21 และมีความพร้อมร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคงมั่งคั่งและยั่งยืน ดังนั้น ในการเร่งรัดการทำงานภาพรวมกระทรวงให้เกิดผลสัมฤทธิ์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นความ

ไว้วางใจให้กับสังคมและผลักดันให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพในทุกมิติ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดหลักการสำคัญในการประกาศนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ไว้ดังนี้

1. สร้างความเชื่อมั่น ไว้วางใจให้กับสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนและประชาชน โดยให้หน่วยงานนำรูปแบบการทำงานโดยบูรณาการการทำงานร่วมกัน และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2. สนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนดำเนินการตามภารกิจด้วยความรับผิดชอบต่อตนเอง องค์กร ประชาชน และประเทศชาติ โดยให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ผ่านกลไกการรับฟังความคิดเห็นมาประกอบการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา

3. ดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้ประกาศและแถลงนโยบายไว้แล้วเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2564 เพื่อมุ่งเน้นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาคการศึกษาที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566ก)

นโยบายและจุดเน้นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

1. การจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัย

1.1 เร่งสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของสังคม และป้องกันจากภัยคุมชีวิตรูปแบบใหม่ และภัยอื่น ๆ โดยมีการดำเนินการตามแผ่นและมาตรการด้านความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียนและบุคลากร์ในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเข้มข้น รวมทั้งดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ วิจัย ติดตามประเมินผลการดำเนินการและแสวงหาสถานศึกษาที่ดำเนินการได้ดีเยี่ยม (Best practice) เพื่อปรับปรุง พัฒนาและขยายผลต่อไป

1.2 เร่งปลูกฝังเจตคติ พฤติกรรม และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง โดยบูรณาการอยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้และสร้างภูมิคุ้มกันควบคู่กับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในเชิงบวกและสร้างสรรค์พร้อมทั้งหาแนวทางวิธีการปกป้องคุ้มครองต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา

1.3 เสริมสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก และส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

1.4 เร่งพัฒนาบทบาทและภารกิจของหน่วยงานต้านความปลอดภัยที่มีอยู่ในทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการให้ดำเนินการอย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ

2. การยกระดับคุณภาพการศึกษา

2.1 ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษานำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปสู่การปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบเพื่อสร้างสมรรถนะที่สำคัญจำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ให้กับผู้เรียน

2.2 จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ค้นพบพรสวรรค์ ความสนใจ ความถนัดในอาชีพของตนเองด้วยการเรียบรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง (Active learning) ทั้งในห้องเขียน สถานประกอบการ รวมทั้งการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มและห้องดิจิทัลให้คำปรึกษาแนะนำ

2.3 พัฒนาและบูรณาการกระบวนการจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผลฐานสมรรถะสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน เพื่อสร้างความฉลาดรู้ด้านการอ่าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สร้างตรรกะความคิดแบบเป็นเหตุเป็นผลให้นักเรียนไทยสามารถแข่งขันได้กับนานาชาติ

2.4 พัฒนาทักษะดิจิทัลและภาษาคอมพิวเตอร์ (Coding) สำหรับผู้เรียนทุกช่วงวัย เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมดิจิทัลในโลกยุคใหม่

2.5 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ หน้าที่ พลเมืองและศีลธรรมให้มีความทันสมัย น่าสนใจ เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นและการเสริมสร้างวิถีชีวิตของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

2.6 จัดการเรียนรู้ตามความสนใจรายบุคคลของผู้เรียนผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มที่หลากหลายและแพลตฟอร์มการเรียนรู้อัจฉริยะที่รวบรมมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้สื่อการสอนคุณภาพสูงรวมทั้งมีการประเมินและพัฒนาผู้เรียน

2.7 ส่งเสริมการให้ความรู้และทักษะด้านการเงินและการออม (Financial literacy) ให้กับผู้เรียนโดยบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงการคลัง กองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารออมสิน สหกรณ์ ฯลฯ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ และการเผยแพร่สื่อแอนิมชันรอบรู้เรื่องเงิน รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเชิงพาณิชย์เพื่อให้เกิดผลตอบแทนที่สูงขึ้น

พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2566

พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2566 (คณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, 2566) ได้ประกาศคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเรื่องมาตรฐานข้อมูลและมาตรฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูลการจัดการศึกษาของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและสถานศึกษานำร่อง พ.ศ. 2566 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นสามสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจา-นุเบกษาเป็นต้นไป โดยที่เป็นการสมควรกำหนดมาตรฐานข้อมูลการจัดการศึกษาและมาตรฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูลการจัดการศึกษาของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ในการออกแบบและจัดการระบบข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาให้มีมาตรฐาน

เดียวกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการจัดการศึกษา อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 วรรคหนึ่ง (6) และ (13) แห่งพระราชบัญญัติ พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ประกอบกับมติคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ในการประชุมครั้งที่ 1/2566 เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2566 จึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566ข)

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 วรรคหนึ่ง (6) และ (13) แห่งพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ประกอบกับมติคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ในการประชุมครั้งที่ 1/2566 เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2566 จึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ประกาศนี้เรียกว่า "ประกาศคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เรื่อง มาตรฐานข้อมูลและมาตรฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูลการจัดการศึกษาของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและสถานศึกษานำร่อง พ.ศ. 2566"

ข้อ 2 ประกาศนี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ข้อ 3 ให้ใช้มาตรฐานข้อมูลการจัดการศึกษาของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ใน ผนวก ก แนบท้ายประกาศนี้

ข้อ 4 ให้ใช้มาตรฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูลการจัดการศึกษาของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ใน ผนวก ข แนบท้ายประกาศนี้

ข้อ 5 เพื่อประโยชน์ในการสืบค้นมาตรฐาน ให้สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดให้มีการเผยแพร่มาตรฐานข้อมูลการจัดการศึกษา

ตามข้อ 3 และมาตรฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูลการจัดการศึกษาตามข้อ 4 ในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ข้อ 6 ในการดำเนินการเพื่อจัดให้มีระบบข้อมูลตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2566 มาตรา 64 วรรคหนึ่ง (1) ให้สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเชื่อมโยงและหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลในรูปแบบดิจิทัลกับส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหน่วยงานการศึกษา และหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวเป็นลำดับแรกโดยมิให้เก็บข้อมูลซ้ำซ้อน

สำหรับข้อมูลซึ่งยังไม่มีการเก็บรวบรวม ให้สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเนินการเพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษานำร่อง และ/หรือ

หน่วยงานอื่นนำเข้าข้อมูลดังกล่าวเพิ่มเติมเท่าที่จำเป็นโดยให้คำนึงถึงภารกิจ ภาระงาน และผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษานำร่องประกอบกัน

ในกรณีที่มีปัญหาอันเกิดจากการปฏิบัติตามประกาศนี้ ให้คณะกรรมการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาณีอำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหาดังกล่าว และให้ถือเป็นที่สุด

สรุปได้ว่า พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2566 ให้ความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณภาพบรรลุตามเป้าหมายผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่กำหนดไว้ทั้งในระดับสถานศึกษานำร่องและระดับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยใช้ความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคเอกชน และภาคประชาสังคม อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการกระจายอำนาจ ให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษานำร่อง ที่สามารถบริหารจัดการตามขอบเขตที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งสร้างความเชื่อมั่น และความมั่นใจด้านคุณภาพของผู้เรียนให้แก่ผู้รับบริการเกิดความมั่นในคุณภาพผู้เรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาด้วยระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาทั้งในระดับสถานศึกษาและระดับประเทศ ผ่านนวัตกรรมการศึกษาที่พัฒนาขึ้นและขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอื่น

การพัฒนาระบบทางการศึกษา

ความหมายของระบบ

การพัฒนาระบบเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างและปรับปรุงระบบซอฟต์แวร์เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้และการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาระบบมักเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของลูกค้า จากนั้นจึงออกแบบและพัฒนาซอฟต์แวร์ตามความต้องการเหล่านั้นมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ให้คำจำกัดความว่า ระบบ คือ ระเบียบเกี่ยวกับการรวมสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะซับซ้อนให้เข้าลำดับประสานกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวตามหลักเหตุผลทางวิชาการปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์ประสานเข้ากัน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และ เชาวเลิศ เลิศชโลฬาร (2540) สุรัต แสงสว่าง (2552) เพ็ญวไล สมานมิตร (2553) เห็นสอดคล้องกันว่า ระบบ คือ การรวมกลุ่มของสิ่งต่าง ๆ (Components) หรือกระบวนการต่าง ๆ (Processes) ที่มีความสัมพันธ์กัน (Interrelated) เพื่องานหรือวัตถุประสงค์บางอย่างหากสิ่งใดหรือกระบวนการใดมีการเปลี่ยนแปลงจะกระทบกระเทือนสิ่งอื่น ๆ หรือกระบวนการอื่น ๆ ไปด้วย

โกวัฒน์ เทศบุตร (2550) ได้ให้ความหมายว่า ระบบ คือ องค์ประกอบที่ทำงานอย่างประสานสัมพันธ์เพื่อบรรลุเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่ง ซึ่งในการทำงานของระบบไม่เพียงแต่จะมีปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบภายในตัวของมันเองแล้ว ยังมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกอีกด้วย

ภูวดล จุลสุคนธ์ (2555) ระบบเป็นได้ทั้งนามธรรมหรือรูปธรรม การอธิบายทางนามธรรมเกิดจาก แนวคิดที่ได้มีการจัดเรียงลำดับของสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน สำหรับระบบทางรูปธรรมหรือระบบทางกายภาพ จะประกอบด้วยชุดของส่วนประกอบที่ต้องทำงานร่วมกันเพื่อเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งจากความหมายดังกล่าวข้างต้น

Bertalanffy (1968) กล่าวว่า ในทางทฤษฎีระบบ ระบบ หมายถึง ชุดขององค์ประกอบที่ทำงานร่วมกันภายใต้กฎหรือหลักการบางประการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะ โดยมีการเชื่อมโยงและปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างเป็นระบบ ตัวอย่างเช่น ระบบนิเวศ (Ecological System) ซึ่งรวมถึงสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่มีการทำงานร่วมกันอย่างซับซ้อนเพื่อรักษาสมดุลในธรรมชาติ

Korth and Silberschatz (2011) กล่าวว่า ในทางวิศวกรรมและเทคโนโลยี ระบบ หมายถึง ชุดของอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทำงานร่วมกันเพื่อดำเนินการฟังก์ชันที่เฉพาะเจาะจง เช่น ระบบคอมพิวเตอร์ (Computer system) ซึ่งประกอบด้วยฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ที่ทำงานร่วมกันเพื่อประมวลผลข้อมูลและให้บริการตามที่ผู้ใช้ต้องการ

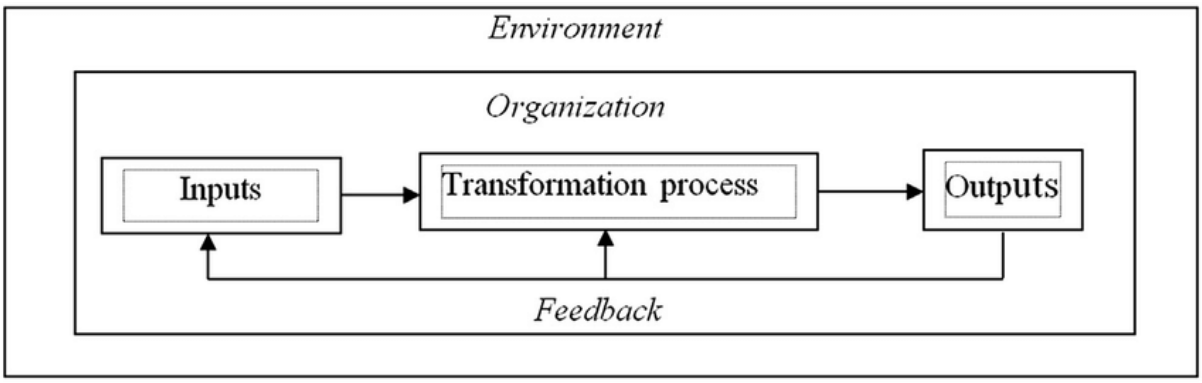
สรุปได้ว่า ระบบ หมายถึง กระบวนการ ในการพัฒนางานหรือการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นโครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ ระหว่างแต่ละองค์ประกอบ ที่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อการจัดลำดับและทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบของระบบทางการศึกษา

Bittel (1978); Schoderbek et al., (1990); Lunenburg and Ornstein (2000); ภูวดล จุลสุคนธ์ (2555); และ สิริลดา ศิริสำราญ (2552) ได้มองระบบในความหมายที่กว้างขึ้น มีความสนใจไปถึงระบบภายนอกที่อยู่แวดล้อมองค์กรควบคู่ไปด้วย (ระบบเปิด Open System) เนื่องจากมีความสำคัญต่อระบบ เช่นเดียวกับ องค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีอยู่ภายใน ดังนั้นองค์ประกอบของระบบจึงประกอบไปด้วย ปัจจัยนำเข้า (Inputs) กระบวนการแปรสภาพ (Transformation process) ปัจจัยส่งออก (Outputs) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) และสภาพแวดล้อมของระบบ (Environment)

Fullan (2001) อธิบายว่า ระบบทางการศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักหลายประการ รวมถึงการวางแผนการศึกษา, การจัดทำหลักสูตร, การจัดการทรัพยากร, การสอนและการเรียนรู้, การประเมินผล, และการบริหารจัดการโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา องค์ประกอบเหล่านี้ทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายการศึกษาที่กำหนด

ภูวดล จุลสุคนธ์ (2555) ยังได้กล่าวอีกว่าองค์ประกอบของระบบมีความสัมพันธ์ร่วมกันและทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง องค์ประกอบหลักที่สำคัญของระบบและและการพัฒนาจะประกอบด้วย การวิเคราะห์ การออกแบบ การพัฒนา การทดลองใช้ และการประเมินผล โดยการทำงานของระบบจะประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ คือ ตัวป้อน (Input) กระบวนการดำเนินงาน (Process) ผลผลิต (Output) ข้อมูลป้อนกลับ Feedback) โดยองค์ประกอบทั้ง 4 จะเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันโดยตลอดการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งจะมีผลต่อองค์ประกอบอื่นด้วย (Lunenburg & Ornstein, 2000) ได้เสนอรูปแบบระบบพื้นฐาน (Basic System Model) ไว้ดังนี้

ภาพประกอบ 2 องค์ประกอบของระบบ
ที่มา: Lunenburg & Ornstein (2000)

จากองค์ประกอบของระบบดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า องค์ประกอบของระบบ ขึ้นอยู่กับบริบทและวัตถุประสงค์ของแต่ละงาน ไม่มีหลักเกณฑ์ที่เป็นเกณฑ์ตายตัวว่าระบบนั้น ต้องมีองค์ประกอบย่อย แต่องค์ประกอบหลักของระบบจะประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และปัจจัยส่งออก โดยส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์ที่ผู้สนใจดำเนินการศึกษา

แนวคิดและทฤษฎีการประกันคุณภาพการศึกษา

ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการทางการศึกษาที่จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นศรัทธา และความพึงพอใจให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ปกครอง ประชาชน และสังคมว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ผู้ที่จบการศึกษามีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้และเป็นที่ยอมของสังคม มีนักวิชาการและผู้ให้นิยามการประกันคุณภาพการศึกษาดังนี้

Harvey and Green (1993) อธิบายว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการดำเนินการเพื่อให้แน่ใจว่าระบบการศึกษาและการเรียนการสอนเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคม ซึ่งประกอบด้วยการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพสูง

Biggs and Tang (2011) ได้กล่าวว่า วัตถุประสงค์หลักของการประกันคุณภาพการศึกษา คือ การสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพของการศึกษา การปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน, การพัฒนาหลักสูตร, และการสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน การประกันคุณภาพยังช่วยให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและการเปลี่ยนแปลงในสังคม

กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ให้ความหมายเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่า เป็นกิจกรรมหรือแนวทางปฏิบัติใด ๆ เพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้รับบริการทางการศึกษา คือ นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมและรัฐ ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาตามพันธกิจที่ได้ร่วมกำหนดไว้นั้นจะทำให้ผลผลิตทางการศึกษามีคุณภาพคุณลักษณะที่พึงประสงค์

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2553, น. 18) ได้ให้ความหมายของ “การประกันคุณภาพการศึกษา” (Educational quality assurance) หมายถึง การสร้างมาตรฐานคุณภาพของการบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2554, น. 7) ให้ความหมายของระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาว่า เป็นระบบที่สถานศึกษาสร้างความมั่นใจแก่ผู้รับบริการทั้งผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนองค์กรหรือสถานประกอบการที่รับผู้เรียนศึกษาต่อหรือทำงานว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานตามที่สถานศึกษากำหนด ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถ มีทักษะ และลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรกำหนดและสังคมคาดหวัง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งสร้างประโยชน์ให้แก่ครอบครัวหรือชุมชนตามความเหมาะสม ด้วยการบริหารจัดการที่มีคุณภาพทั้งองค์กร โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมบุคลากรในสถานศึกษาโดยเฉพาะครูและผู้บริหารตระหนักถึงเป้าหมาย คือ ผลประโยชน์เกิดกับผู้เรียนเป็นอันดับแรก

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ (มาตรา ๔) (2543) มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ได้กำหนดให้การจัดการศึกษา โดยยึดหลักให้มีมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา และได้ให้ความหมายในเรื่องมาตรฐานการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา

ภายในและการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก ตลอดจนกำหนดเรื่องที่ดำเนินการสรุปได้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

"มาตรฐานการศึกษา" หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผลและการประกันคุณภาพทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การประกันคุณภาพการศึกษาภายในและภายนอก

"การประกันคุณภาพภายใน" หมายถึง การประเมินผลและการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเองหรือโดยหน่วยงานตนสังกัดที่มีหนาที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) (Educational quality assurance) (2553) ได้ให้ความหมาย การประกันคุณภาพการศึกษา ว่าหมายถึง การสร้างมาตรฐานของการบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สร้างความมั่นใจให้ผู้รับการบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวม

การประกันคุณภาพภายใน (Internal quality assurance) หมายถึง การประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

การประกันคุณภาพภายนอก (External quality assurance) หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) บุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง เพื่อเป็นการประกันคุณภาพและให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ได้กำหนดการประกันคุณภาพการศึกษาหมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษา โดยมีกลไกในการควบคุมตรวจสอบระบบการบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนว่าสถานศึกษานั้นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2563) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมโดยรวมว่าการดาเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ หรือมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่ได้กาหนดไว้ องค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การติดตามตรวจสอบเพื่อควบคุมคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษาซึ่งรวมถึงการใช้ผลประเมินเป็นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพในวงจรการพัฒนาใหม่อย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า "การประกันคุณภาพการศึกษา" หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการที่มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ โดยใช้กระบวนการควบคุม ตรวจสอบและประเมินคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดทั้งการประเมินการประกันคุณภาพภายในและการประเมินการประกันคุณภาพภายนอก

ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

บทบัญญัติด้านการศึกษาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่ให้ทุกคนมีสิทธิเสมอกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพและไม่เก็บค่าใช้จ่าย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553ก) รัฐจึงได้กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาของประเทศโดยส่งเสริมให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งกำหนดไว้หมวด 6 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับชั้น ซึ่งประกอบด้วยระบบประกันคุณภาพภายใน และระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก การประกันคุณภาพภายในดำเนินการโดยสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการทำรายงานประจำปีเสนอคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เพื่อรองรับการประกันภายนอกในทุกห้าปี (มาตรา 49) สถานศึกษาต้องจัดเตรียมเอกสารต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาเพื่อทำการประเมินภายนอก (มาตรา 50) สถานศึกษาใดมีการประเมินภายนอกไม่ได้มาตรฐาน ให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด (มาตรา 51)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2554) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นอย่ายิ่ง เพราะระบบการประกันคุณภาพการศึกษามีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพคนในทุกมิติอย่างสมดุลทั้งร่างกาย จิตใจ ความรู้ความสามารถ ทักษะ เพียบพร้อมทั้งด้านคุณธรรมและความรู้ซึ่งนำไปสู่การคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวัง รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เลือกวิธีการที่เหมาะสมในการดำรงชีวิต และแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเป็นระบบ

เป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืน นำไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ด้วยการจัดการศึกษาให้เยาวชนของชาติได้รับการศึกษาและพัฒนาตนเองทุก ๆ ด้านตลอดชีวิต

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและผลักดันให้กระบวนการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในทุกระดับของวงการการศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินไปอย่างประสานสอดรับกันเป็นระบบมุ่งหน้าไปในทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและคุณธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการการศึกษา ทั้งยังเป็นการป้องกันการจัดการศึกษาที่ด้อยคุณภาพและสร้างสรรค์การศึกษาให้เป็นกลไกที่มีพลังในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพสูงยิ่งขึ้น การประกันคุณภาพการศึกษา จึงมีความสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความเชื่อมั่นและสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน

2. ป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง

3. ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพและมาตรฐานอย่างจริงจัง ซึ่งมีผลให้การศึกษามีพลังที่จะพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นระบบที่สถานศึกษาร่วมกับชุมชนและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การกำกับ ดูแลและสนับสนุนส่งเสริมของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชาข้อมูลหลักฐานที่ตรวจสอบได้และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนทุกคนจะได้รับบริการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดในมาตรฐานหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2554) มีความเห็นว่าสถานศึกษามีความจำเป็นที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยจะต้องเริ่มจากสถานศึกษาทุกแห่งดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของตนเองในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษานั้นจะต้องมีการประกันคุณภาพภายในผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาอันเป็นการสร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษา

จัดการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อทำให้เด็กไทยเป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข จะได้ช่วยกันสร้างสรรค์สังคมให้มีสันติ มีสิ่งแวดล้อมดียิ่งขึ้น เศรษฐกิจมั่นคง สามารถร่วมมือและแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้อย่างมีศักดิ์ศรีในสังคมโลกต่อไป

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา คือ เพื่อเป็นหลักประกันว่าการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถตอบสนองความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพของคนให้สอดคล้องกับลักษณะของสังคมในปัจจุบันและอนาคตจึงต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยเชื่อว่าการประกันคุณภาพการศึกษาจะเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างแท้จริงได้

วัตถุประสงค์ของการประกันคุณภาพการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2550, น. 3) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อให้โรงเรียนมีการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานกลาง
2. เพื่อส่งเสริมการศึกษาของโรงเรียนสู่มาตรฐาน
3. เพื่อกระจายอำนาจท้องถิ่นรับผิดชอบโรงเรียนในพื้นที่ และให้ท้องถิ่น องค์กรเอกชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน

ประเภทของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐาน โดยกำหนดรายละเอียดไว้ ในหมวด 6 มาตรฐาน และการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก เพื่อใช้เป็นกลไกในการผดุงรักษาคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา การประกันคุณภาพภายในเป็นการสร้างระบบและกลไกในการพัฒนา

ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินการดำเนินงานของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามนโยบายเป้าหมายและระดับคุณภาพตามมาตรฐาน ที่กำหนดโดยสถานศึกษาและหรือหน่วยงานต้นสังกัด โดยหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษากำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องมีการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาและเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

การประกันคุณภาพภายนอกเป็นการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการติดตามและตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงความมุ่งหมายหลักการและแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับซึ่งประเมินโดย “สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือเรียกชื่อย่อว่า “สมศ.” พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุกรอบ 5 ปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้ายและเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน ซึ่ง สมศ. ได้ดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สาม (พ.ศ. 2554-2558) เสร็จสิ้นไปแล้ว ปัจจุบันอยู่ระหว่างประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สี่ รูปแบบและวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกจะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ซึ่งมีหลักการสำคัญ 5 ประการดังต่อไปนี้

1. เป็นการประเมินเพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไม่ได้มุ่งเน้นเรื่องการตัดสิน การจับผิด หรือการให้คุณ-ให้โทษ

2. ยึดหลักความเที่ยงตรง เป็นธรรม โปร่งใส มีหลักฐานข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง (Evidence-based) และมีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (accountability)

3. มุ่งเน้นในเรื่องการส่งเสริมและประสานงานในลักษณะกัลยาณมิตรมากกว่าการกำกับควบคุม

4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพและการพัฒนาการจัดการศึกษาจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

5. มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างเสรีภาพทางการศึกษากับจุดมุ่งหมายและหลักการศึกษาของชาติตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้เอกภาพเชิงนโยบายแต่ยังคงมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ โดยสถานศึกษาสามารถกำหนดเป้าหมายเฉพาะและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เต็มตามศักยภาพของสถานศึกษาและผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

แนวคิดการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ประวัติความเป็นมาการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพและการกำหนดมาตรฐาน เริ่มต้นในวงการอุตสาหกรรมในประเทศสหรัฐอเมริกายุคสงครามโลกครั้งที่สอง โดยในตอนแรกนั้นเน้นเฉพาะการประกันคุณภาพผลผลิตทางอุตสาหกรรม (Industrial product) และเน้นการควบคุมทางสถิติ การควบคุมคุณภาพสินค้าทำให้

ระบบอุตสาหกรรมของสหรัฐอเมริกาได้รับความเชื่อถือว่าเป็นสินค้าที่มีคุณภาพสามารถส่งออกขายได้ทั่วโลก ในประเทศญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่สอง สหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือโดยส่งศาสตราจารย์ ดร.เดมมิ่ง (Edwards Deming) มาเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำเรื่องการประกันคุณภาพสินค้าของญี่ปุ่น ดร.เดมิ่ง ได้นำเรื่อง “วงจรคุณภาพ” (Quality control circles - QCC) ซึ่งเน้นกระบวนการวางแผน กระบวนการดำเนินงาน กระบวนการประเมิน และกระบวนการปรับแผน (PDCA) เข้าไปแนะนำและวางระบบให้กับอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นจนประสบความสำเร็จสามารถพัฒนาจากการประกันคุณภาพที่เน้นเฉพาะสินค้าไปสู่การประกันคุณภาพทั้งระบบตั้งแต่เริ่มกระบวนการผลิตจนเป็นสินค้า ซึ่งเรียกว่า “กระบวนการบริหารคุณภาพทั้งระบบ” (Total quality management - TQM) โดยญี่ปุ่นได้ประยุกต์รวมเอาวัฒนธรรมการประกันคุณภาพทุกจุดอย่างต่อเนื่องแบบ “ไคเซ็น” (KAIZEN) ซึ่งเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของญี่ปุ่นเข้าไว้ด้วยกัน อย่างกลมกลืนทำให้อุตสาหกรรมของประเทศญี่ปุ่นประสบความสำเร็จอย่างสูงภายใต้เครื่องหมายการดำเนินงานผลิตที่มีคุณภาพ สามารถขายสินค้าได้มากกว่ายุโรปและสหรัฐอเมริกา ต่อมากลุ่มประเทศในยุโรปก็ได้เริ่มนำระบบการประกันคุณภาพมาใช้เรียกว่า International Standard Organization (ISO) ซึ่งแตกต่างกับของญี่ปุ่นตรงที่ญี่ปุ่นเน้นเรื่องการประเมินภายใน แต่กระบวนการของ ISO เน้นเรื่องการประเมินภายนอก (รุ่ง แก้วแดง, 2544)

ในโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2484 ได้จัดทำโครงการรับรองมาตรฐานโรงเรียนเอกชน โดยโรงเรียนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานจะมีป้ายรับรองวิทยฐานะเทียบเท่าโรงเรียนรัฐบาลและสามารถจัดการเรียนการสอนได้เองทุกระดับ มีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช) ทำหน้าที่ออกใบรับรองมาตรฐาน ทำให้โรงเรียนเอกชนมีความพยายามที่จะปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้ใกล้เคียงกับโรงเรียนรัฐบาล แต่จุดอ่อนของการรับรองมาตรฐานในสมัยนั้นคือ โรงเรียนที่ได้รับการรับรองแล้วจะมีสถานภาพเช่นนั้นตลอดไปถึงแม้จะเปลี่ยนผู้บริหาร ครูใหญ่ หรือคุณภาพเปลี่ยนไปแต่ใบรับรองวิทยฐานะยังอยู่คงเดิม จึงทำให้คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ในปี พ.ศ. 2531 ได้นำแนวคิดเรื่องการรับรองมาตรฐานโรงเรียนเอกชน (Accrediation) ใหม่เข้ามาใช้ โดยเน้นการรับรองในเรื่องกระบวนการ กำหนดให้โรงเรียนมีการวางแผนการประเมินตนเอง และมีคณะกรรมการเข้าไปประเมินภายนอกเพื่อให้การรับรองคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ต่อมาในปี พ.ศ. 2536 ได้มีการยกเลิกระเบียบการรับรองวิทยฐานะ ใช้ระเบียบใหม่ว่าด้วยการรับรองมาตรฐานคุณภาพที่รับรองเป็นช่วง ๆ แทน

พ.ศ. 2527 ได้มีการประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัด สปช. โดยประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าคุณภาพการศึกษาแตกต่างกันมากจึงได้มีความพยายามที่จะช่วยกันวางแผน พัฒนาและปรับปรุง มีการเรียงลำดับที่ (Ranking) ของจังหวัดที่ได้คะแนนดีและ

จังหวัดที่ผลการเรียนของนักเรียนไม่ดี ผลจากการประเมินครั้งนี้ทำให้เกิดการตื่นตัวที่จะปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างมาก โรงเรียนหลายแห่งสามารถแบ่งประเภทผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในแต่ละห้องออกเป็นสีต่าง ๆ พร้อมทั้งตั้งเป้าหมายและวางแผนปรับปรุงคุณภาพด้วยตนเองได้ โครงการนี้ได้ดำเนินการติดต่อกัน 3 ปี เป็นโครงการที่ช่วยกระตุ้นความสนใจเรื่องคุณภาพการศึกษาและมีการนำผลที่ได้มาใช้ปรับปรุงการศึกษาเป็นครั้งแรก ๆ ของประเทศไทย

ปี พ.ศ. 2539 คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (กกศ.) มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายแผนการศึกษา และแผนพัฒนาการศึกษา รวมถึง การประสานและการติดตามประเมินผล แต่ในการติดตามและประเมินผลการพัฒนาการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติและแผนพัฒนาการศึกษาขณะนั้นมักจะใช้วิธีขอให้ส่วนราชการต่าง ๆ รายงานถึงแผนงานและโครงการการดำเนินงานโดยไม่ได้ลงลึกไปถึงการดำเนินงานของสถานศึกษา สรุปได้ว่า ประเทศไทยยังไม่ได้ดำเนินการในเรื่องคุณภาพการศึกษาอย่างจริงจังทั้งในด้านการวางแผนการปฏิบัติตามแผน การประเมินผลในระดับสถานศึกษาเหมือนที่ต่างประเทศปฏิบัติในการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของไทยชี้ให้เห็นว่าการศึกษาของไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤตด้านคุณภาพ อย่างหนัก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.) จึงได้ตั้งคณะทำงานขึ้นเพื่อพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพและการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติ ทำการศึกษาวิเคราะห์สถานภาพการศึกษาไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศและได้ออกรายงานซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของไทยคือ “ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ” นำเสนอสภาวะการดำเนินงานประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของประเทศไทยที่หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการอยู่ พบว่า มีการดำเนินการเพียงเล็กน้อยไม่ชัดเจน กลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็ก และการดำเนินงานล้าช้าจนไม่สามารถนำผลมาใช้ในกระบวนการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาได้ หลังจากศึกษาโดยละเอียดอย่างเป็นระบบแล้วสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.) จึงได้นำเสนอในเชิงหลักการของการจัดระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาต่อคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (กกศ.) พร้อมกับขออนุมัติจดตั้งสถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ (สคม.) คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติให้มีระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และให้จัดตั้งสถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ (สคม.) เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ กล่าวได้ว่า สคม. เป็นหน่วยงานเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งแรกของประเทศไทย มีบทบาทในการศึกษาวิจัยและพัฒนาแนวความคิดเรื่องระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาปฏิบัติภารกิจหลัก 3 ประการ คือ (รุ่ง แก้วแดง, 2544)

1) พัฒนาร่างมาตรฐานการศึกษาโดยเฉพาะระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) ส่งเสริมและพัฒนาระบบการประเมินผลภายใน เพื่อให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเตรียมรับการประเมินภายนอก

3) พัฒนาระบบการประเมินผลภายนอกเพื่อเป็นกลไกให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา

ผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทำให้เกิดการสื่อสารไร้พรมแดนหรือเป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร (Information technology) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา และวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้บุคคลต้องมีการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับยุคสมัย การที่บุคคลจะเรียนรู้และปรับตัวได้ดีอันเนื่องมาจากการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ การศึกษาที่มีคุณภาพจำเป็นต้องมีระบบการศึกษาและการจัดการระบบที่ดี ในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านการบริหารจัดการหลักสูตรการเรียนการสอน การพัฒนาครู การพัฒนาสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ ตลอดจนการสร้างความร่วมมือและการประสานสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ยุทธวิธีในการทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพได้ดีเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ผลกระทบที่สำคัญจากการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ทำให้ประเทศไทยมีการรับรู้และตื่นตัวในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาให้ทัดเทียมต่อประเทศตะวันตก ความคาดหวังของสังคมความต้องการของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางด้านการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก สิ่งเหล่านี้ได้ถูกระบุในกฎหมายรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษา ดังนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดจุดมุ่งหมาย และหลักการของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นในเรื่องคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โดยกำหนดรายละเอียดไว้ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษามาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาการประกันคุณภาพภายใน (Internal quality assurance) มาตรา 48 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกการประกันคุณภาพภายนอก (External quality assurance) มาตรา 49 กำหนดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการ

และแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการป ระเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553ข)

ดังนั้น ในปีพุทธศักราช 2544 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้การประกันคุณภาพการศึกษาต้องมีระบบหลักเกณฑ์และวิธีการเป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ดังนั้นในช่วงเวลาที่ยังไม่มีกฎกระทรวง จึงได้มีการออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัย ให้สถานศึกษาถือปฏิบัติไปก่อน

ปีพุทธศักราช 2546 ประเด็นสืบเนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2542 กำหนดให้การประกันคุณภาพการศึกษาต้องมีระบบ หลักเกณฑ์ วิธีการเป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงดังนั้น ในช่วงเวลาที่ยังไม่มีกฎกระทรวงได้มีการออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องระบบ หลักเกณฑ์วิธีการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขึ้นพื้นฐานและปฐมวัยให้สถานศึกษาถือปฏิบัติไปพลางก่อน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553ก)

กระทรวงศึกษาธิการได้ออกกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ. ศ. 2546 ซึ่งได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานพัฒนาสถานศึกษา โดยเน้นความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาตามภารกิจ 8 ประการ ได้แก่ 1) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา 3) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาศึกษา 5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา 6) การประเมินคุณภาพการศึกษา 7) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และ 8) การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อให้มีการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการดำเนินการประเมินตนเอง พัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก แนวคิดการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตั้งอยู่บนพื้นฐานของการประกัน เพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาได้ผลิตที่มีคุณภาพ (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554)

ปีพุทธศักราช 2553 ด้วยเหตุที่มาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ บัญญัติให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอกเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ต้องเป็นไปตามที่กฎกระทรวงกำหนด จึงได้มีการยกเลิกกฎกระทรวงนี้ออกไป ให้ใช้กฎกระทรวงที่ปรับใหม่ คือ กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ

หลักเกณฑ์และการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 แทน โดยการหลอมรวมการประกันคุณภาพภายในการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา การอุดมศึกษา และการประกันคุณภาพภายนอกไว้ในฉบับเดียวกัน กฎกระทรวงฉบับนี้ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งภายในและภายนอกที่ชัดเจนขึ้น นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีการตั้งคณะ-กรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ที่มีผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในด้านการจัดการศึกษา การบริหารสถานศึกษา หรือการประเมินการจัดการศึกษาจำนวนไม่เกิน 9 คนแต่งตั้งโดยรัฐมนตรี เพื่อช่วยในการขับเคลื่อนการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด รวมทั้งสามารถแข่งขันกับนานาอารยประเทศ ทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพอยู่ในระดับต้น ๆ เมื่อเข้าร่วมแข่งขันในเวทีโลก หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติของการดำเนินการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 8 ประการ ได้แก่ 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 3) จัดระบบบริหารและสารสนเทศ 4) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 5) จัดให้มีการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 6) จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 7) จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และ 8) จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554)

ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในส่วนของการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นยังคงกำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติไว้เช่นเดิม กล่าวคือ ให้สถานศึกษามีการกำหนดเป้าหมาย ได้แก่ มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีการพัฒนาและประเมินตนเองอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ใช้กระบวนการบริหารที่ดี สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในการบริหาร และจัดการศึกษามุ่งให้การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นการประกันคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงผลอันเกิดกับผู้เรียนที่สำคัญสุด (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554)

จะเห็นได้ว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบมีคุณภาพตามมาตรฐาน ผู้ที่จบการศึกษามีคุณภาพตามที่มุ่งหวัง ผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กร/สถานประกอบการที่รับช่วงผู้จบการศึกษาเข้าศึกษาต่อหรือรับเข้าทำงาน มีความมั่นใจว่าการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งมีคุณภาพได้มาตรฐาน แม้จะไม่เท่ากันแต่ก็ไม่แตกต่างกันมากนัก นักเรียนที่จบการศึกษาจากสถานศึกษาทุกแห่งมีความรู้ความสามารถ มีทักษะและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนด ดังนั้นผู้เรียนจึงเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในสถานศึกษา (ซึ่งหมายถึง ผู้บริหาร ครูและบุคลากรสนับสนุนในสถานศึกษาทุกคน) ต้องคำนึงถึงตลอดเวลาไม่ว่าจะ

คิดทำกิจกรรมใด ๆ หรือโครงการใดก็ตาม ผู้เรียนจะต้องได้รับผลหรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อมนอกจากนี้ในการจัดการศึกษาต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคคลทุกฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพความที่คาดหวัง กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาในปัจจุบันและต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2555, น. 20)

ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้มีความเข้มแข็งมีประสิทธิภาพและดำเนินการอย่างยั่งยืนนั้น ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในสถานศึกษาต้องมีการทำงานที่มุ่งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีความตระหนัก รับรู้และเห็นคุณค่าของการทำงานเป็นระบบ มีคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีการกำหนดเป้าหมายและดำเนินกิจกรรม/โครงการที่ใช้ผลการประเมินตนเอง ผลการประเมินคุณภาพขององค์กรภายนอกหรือผลการวิจัยที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาเอง ตลอดจนใช้ผลการวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นฐานในการกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียน การติดตามตรวจสอบและปรับปรุงงานเป็นระยะจะช่วยให้งานบรรลุผลได้อย่างมีและมีประสิทธิภาพ ผลที่เกิดกับผู้เรียนก็จะเกิดความพึงพอใจแก่ผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กร/สถานประกอบการที่รับช่วงต่อจากสถานศึกษาด้วยการดำเนินงานที่ทุกคนต้องมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบร่วมกัน เช่นนี้ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาก็จะเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาอย่างแท้จริงและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นวิถีชีวิตในการทำงานของทุกคน เป็นวัฒนธรรมขององค์กรที่ยึดคุณภาพผู้เรียนฝังแน่นอยู่ในจิตใจตลอดเวลา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553ก, น. 10)

หลังจากที่มีการประกาศใช้กฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ดังกล่าวข้างต้นแล้ว กระทรวงศึกษาธิการโดยคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีการประกาศกำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2554 ขึ้น เพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัดดำเนินการส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะมีระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน มีหลักเกณฑ์และวิธีการที่ให้เกิดคุณภาพตามที่สถานศึกษาหรือสถาบันการศึกษาพยายามดำเนินการ แต่เมื่อเข้ารับการประเมินภายนอกจากสำนักงานประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา (สมศ.) รอบที่ 3 (พ.ศ. 2554-2558) พบว่ามีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เข้ารับการประเมินมาตรฐาน จำนวน 7,895 แห่ง ได้รับการรับรองมาตรฐาน จำนวน 5,690 แห่ง ไม่ผ่านการรับรอง จำนวน 2,295 แห่ง เนื่องจากไม่ผ่านการประเมินในมาตรฐานที่ 5 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน คือ

มีคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net) อยู่ในระดับต่ำทุกวิชา ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษามีปัญหาที่จะต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน

ต่อมา กระทรวงศึกษาธิการได้ออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 11 ตุลาคม 2559 ให้ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาโดยให้ยกเลิกประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ลงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2554 และให้ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาฉบับใหม่ ลงวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2559 แทน โดยที่รัฐบาลมีนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองที่กำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพคนไทยและการศึกษาไทยในอนาคต ประกอบกับมีนโยบายให้ปฏิรูประบบการประเมินและการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอกของทุกระดับก่อนจะมีการประเมินคุณภาพในรอบต่อไป จำเป็นต้องปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกัน โดยปรับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานจาก 5 มาตรฐานเหลือ 4 มาตรฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา พ.ศ. 2559 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559, น. 22-24) ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน

1. ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน
2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 4 ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

ในการประกาศใช้มาตรฐานดังกล่าว เพื่อให้การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นหลักเทียบเคียงสำหรับสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาส่งเสริม สนับสนุน กำกับดูแลและติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะทำให้เกิดความมั่นใจแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายว่าการจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และคงรักษาไว้ซึ่งมาตรฐานจากการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559, น. 22) นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีนโยบายส่งเสริมให้สถานศึกษานาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based management: SBM) มาใช้ในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งมีหลักการสำคัญ ได้แก่ หลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน หลักการบริหารตนเอง และหลักการตรวจสอบถ่วงดุล (อุทัย บุญประเสริฐ, 2542; สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, 2554) ซึ่งหลักการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้นถือได้ว่ามีความสอดคล้องกับเป้าหมายในการ

จัดการศึกษา คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ส่งผลดีต่อชุมชนและสังคม

ปีพุทธศักราช 2561 เนื่องด้วยแนวทางในการดำเนินการตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ไม่สอดคล้องกับหลักการประกันคุณภาพการศึกษาที่แท้จริง จึงส่งผลให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกไม่สัมพันธ์กันเกิดความซ้ำซ้อนและคลาดเคลื่อนจากการปฏิบัติ ทำให้ไม่สะท้อนความเป็นจริง และเป็นการสร้างภาระแก่สถานศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษา ตลอดจนหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่กำกับดูแล และหน่วยงานภายนอกเกินความจำเป็น จึงสมควรปรับปรุงระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้มีกลไกการปฏิบัติที่เอื้อต่อการดำเนินการตามมาตรฐานการศึกษาของแต่ละระดับ และเกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงได้ยกเลิกกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 และออกกฎกระทรวงใหม่ คือ กฎกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษา โดยมีกลไกในการควบคุมตรวจสอบระบบบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนว่าสถานศึกษานั้นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัด และให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษาที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนดพร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้จัดให้มีการประเมินผล และตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้หน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปีโดยให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ที่สถานศึกษาส่งให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษา พร้อมกับประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการให้มีการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบซึ่งรวบรวมได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานศึกษาแห่งนั้นเป็นข้อมูลและแนวทางในการประเมินคุณภาพภายนอก (ปิยานันท์ บุญธิมา, 2566)

กระทรวงศึกษาธิการได้ออกประกาศ เรื่องให้ใช้มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ ลงวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2561 เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายปฏิรูปการศึกษาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพคนไทยและการศึกษาไทยในอนาคต และเป็นหลัก ในการเทียบเคียงสาหรับสถานศึกษาหน่วยงานต้นสังกัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทั้งประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ในการพัฒนาส่งเสริม สนับสนุน กำกับดูแล และติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาโดยกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 จำนวน 3 มาตรฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561ข) ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

และสำนักงานงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้มีการปรับมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 เพื่อให้สอดคล้องรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม ทุกฉบับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2559-2569 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นในการพัฒนาศักยภาพคน จะต้องธำรงความเป็นไทยและแข่งขันได้ในเวทีโลก โดยพัฒนาบุคคลให้มีลักษณะขั้นต่ำ 3 ประการ คือ ผู้เรียนรู้ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยจะเห็นได้ว่ามาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ให้ความสำคัญในมิติของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคคล ให้ครอบคลุมมิติของการพัฒนาคนและกระบวนการบริหารจัดการและมีการกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (Desired Outcomes of Education, DOE Thailand) เป็นผลให้หน่วยงานด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องมีความพยายามในการพัฒนามาตรฐานการศึกษาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันว่าแม้ปริมาณทรัพยากรที่รับผิดชอบจะเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม แต่ระดับคุณภาพจะต้องยังคงเป็นมาตรฐานเดียวกันอยู่เสมอ โดยนโยบายปฏิรูปการศึกษาในช่วงทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552 2561 มีประเด็นที่สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมและยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างยั่งยืน เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า ประกอบกับกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ฉบับใหม่ เพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัด และ

สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน นำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

สรุปได้ว่า ความเป็นมาของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาในประเทศไทยนั้น เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2561 ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษามาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักการประกันคุณภาพการศึกษาที่แท้จริง

ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จากภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษา หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น ซึ่งมีองค์ประกอบตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 8 องค์ประกอบ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554, น. 185-189) ดังนี้

1. กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเป็นการกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ เอกลักษณ์ของสถานศึกษา มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย และการศึกษาขั้นพื้นฐาน อันเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจึงเป็นการกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ เอกลักษณ์ของสถานศึกษา มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย และการศึกษาขั้นพื้นฐาน อันเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ดังนั้นการดำเนินงานของสถานศึกษา คือ การมีมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย และมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ ตลอดจนมีการขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้น การดำเนินงานนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาของศึกษานิเทศก์ คือ การตรวจสอบมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีการประกาศใช้ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับทราบ ดังนั้นการดำเนินงานนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา จึงมีแนวทางดังนี้

1.1 มีมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัยของสถานศึกษาสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาระดับชาติ

1.2 มีมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาระดับชาติ

1.3 มีอัตลักษณ์ที่สอดคล้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์ คำขวัญ การจัดตั้งสถานศึกษา

1.4 มีเอกลักษณ์ของสถานศึกษา

1.5 ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.6 ผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนรับรู้ รับทราบ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุ มาตรฐาน อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา

2. จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เป็นเอกสารที่แสดงโครงการ/กิจกรรม วิธีการที่ได้ผ่านการคิดมาแล้วล่วงหน้าโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันคิด และพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบ สำหรับเป็นเครื่องชี้นำการดำเนินการใด ๆ ที่สอดรับกับเป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจขององค์กรในสถานศึกษา โดยมีแผนที่ดำเนินการ 2 ประเภท คือ

2.1 แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาซึ่งเป็นแผนที่มีรอบระยะเวลาการพัฒนาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา อาจเป็นแผน 3 ปี แผน 4 ปี หรือแผน 5 ปี แล้วแต่ความเหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษา แผนประเภทนี้จะสะท้อนกระบวนการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่จะใช้ในการพัฒนาหรือปรับปรุงเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย ได้คุณภาพตามมาตรฐานที่วางไว้

2.2 แผนปฏิบัติการประจำปี เป็นแผนที่แตกมาจากแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อการดำเนินงานเป็นรายปี โดยแผนปฏิบัติการในแต่ละปีนั้น ควรมีจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่ชัดเจน มีกิจกรรมการดำเนินงานตามกรอบเวลา สถานที่ งบประมาณ ผู้รับผิดชอบมีกิจกรรม ปฏิทิน การติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานความก้าวหน้าของการดำเนินงาน การปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีการรายงานโครงการเพื่อเป็นข้อมูลและสารสนเทศในการปรับปรุงและพัฒนาในปีต่อ ๆ ไป แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาต้องนาเสนอและผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตลอดจนรายงานการประเมินโครงการตามแผนปฏิบัติการในแต่ละปี ดังนั้นแนวทางในการกำกับ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี มีดังนี้

2.2.1 มีแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน 3 ปี หรือ 5 ปี ที่มียุทธศาสตร์สนองตอบต่อการพัฒนาผู้เรียนตามปรัชญา วิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษา

2.2.2 มีแผนปฏิบัติการประจำปีสนองตอบต่อแผนพัฒนาการจัดการศึกษาย้อนหลัง อย่างน้อย 3 ปี

2.2.3 แผนปฏิบัติการในแต่ละปีมีโครงการที่สนองตอบต่อจุดเน้น อัตลักษณ์ เอกลักษณ์ของสถานศึกษา

2.2.4 ทั้งแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2.5 ครูทุกคนรับรู้และมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาและแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ซึ่งแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการ ต้องแยกให้เห็นภาพการดำเนินงานทั้งระดับการศึกษาปฐมวัย และการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. จัดระบบบริหารและสารสนเทศ การจัดระบบบริหารสถานศึกษา การจัดโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาที่สอดคล้องกับโครงสร้างการแบ่งงานตามการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ประกอบไปด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ทั้งนี้ โครงสร้างการบริหารควรมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ส่วนการจัดระบบสารสนเทศ มีความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ดังนั้น สารสนเทศของสถานศึกษาจึงต้องมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ อันประกอบไปด้วย สารสนเทศของผู้เรียนรายคนที่เป็นปัจจุบันทุกภาคเรียน สารสนเทศการจัดการเรียนการสอนของครูประกอบไปด้วย วิธีการ รูปแบบ นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู การใช้แหล่งเรียนรู้ สารสนเทศการบริหารจัดการของสถานศึกษาประกอบไปด้วย การบริหารจัดการโครงการ การสร้างความร่วมมือกับชุมชน ทรัพยากรการศึกษา ทั้งนี้การจัดระบบสารสนเทศควรมีการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบอาจจะจัดเก็บในรูปของแฟ้มเอกสารหรือใช้คอมพิวเตอร์เข้ามาช่วย ดังนั้น แนวทางการกำกับ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา มีดังนี้

3.1 มีสารสนเทศผู้เรียนรายคนในระดับชั้นเรียนทุกภาคเรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร จุดเน้นปฏิรูปการเรียนรู้

3.2 มีสารสนเทศการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูทุกปีการศึกษา

3.3 มีสารสนเทศการบริหารจัดการของสถานศึกษา ในการเสริมสร้างศักยภาพการเรียนการสอนของครูและการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.4 มีโครงสร้างการบริหารจัดการสถานศึกษา ตลอดจนผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนและเป็นปัจจุบัน

3.5 มีระบบการจัดเก็บสารสนเทศที่สามารถสืบค้นข้อมูลได้และนำมาใช้ได้

4. ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา แผนพัฒนาการจัดการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปีเป็นทิศทางสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่คุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้มีภาวะผู้นำทางวิชาการควบคู่กับการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพและระบบคุณธรรม จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานตามแผนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ดูแล กำกับ ติดตาม และนิเทศงานของครูและผู้เกี่ยวข้องเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้ปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ ให้ความสำคัญและการดำเนินงานปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน กล่าวคือ

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการเป็นผู้นำในการปฏิบัติงานตามแผนงาน โครงการ และกิจกรรม ที่กำหนดไว้ในแต่ละปีการศึกษา รวมทั้งมีการส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ติดตามและให้ความช่วยเหลือแก่ครู ให้สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนั้นแนวทางการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา มีดังนี้

4.1 มีปฏิทินการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ และกิจกรรม แต่ละปีการศึกษาที่ชัดเจน

4.2 มีการกำหนดผู้รับผิดชอบการดำเนินโครงการ และกิจกรรม

4.3 มีรายงานการประชุม ปรึกษาหารือ การดำเนินการตามแผนอย่างต่อเนื่อง

4.4 มีรายงานการกำกับ ติดตาม นิเทศ การดำเนินงานตามแผนเป็นระยะ ๆ

5. จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดทำงานงานการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา โดยสถานศึกษามีการเก็บรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศ การดำเนินงานตามแผนงานโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นแนวโน้มการปฏิบัติงานว่าดีขึ้นหรือกำลังถอยลง ควรมีการปรับปรุงแก้ไขเรื่องใดบ้าง โดยการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาควรดำเนินการทุกปี ทั้งนี้การดำเนินงานตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเป็นความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน และให้ความสำคัญกับคุณภาพผู้เรียนเป็นอันดับแรก และเชื่อมโยงถึงมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในด้านอื่น ๆ รวมถึงอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ ของสถานศึกษาด้วย ดังนั้น แนวทางการกำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาด้านการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา มีดังนี้

5.1 มีปฏิทินการกำกับติดตามการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ การกำกับนิเทศติดตามภายในสถานศึกษา

5.2 มีผู้รับผิดชอบตามปฏิทินชัดเจน

5.3 มีรายงานผลการประเมินโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปี

5.4 มีรายงานผลการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนทุกปีการศึกษา

5.5 มีการประชุมผู้เกี่ยวข้องในการนำผลไปใช้ในการปรับปรุงแผนงาน โครงการ กิจกรรม การสอน และหลักสูตร

5.6 มีการนำผลจากการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเป็นสารสนเทศในการพัฒนาในปีต่อไป

6. จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการเพื่อให้ทราบขีดความสามารถในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ว่าบรรลุตามเป้าหมายหรือมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาหรือไม่ การประเมิน (Evaluation) โดยสะท้อนภาพความสำเร็จใน 3 ด้าน คือ

6.1 คุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่เกิดการเชื่อมโยงจากมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรสู่มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยระบุถึงกลุ่มผู้เรียนที่ได้มาตรฐานและกลุ่มผู้เรียนที่ไม่ได้มาตรฐาน ซึ่งผลจากการประเมินจะบ่งบอกถึงสภาพการจัดการศึกษาว่าบรรลุตามมาตรฐานหรือไม่ และมีสิ่งใดที่ต้องดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

6.2 คุณภาพครูตามมาตรฐานการสอน เป็นการประเมินคุณภาพการสอนของครูว่าเป็นไปตามมาตรฐานการจัดการเรียนรู้หรือไม่ มีสิ่งใดบ้างที่ต้องปรับปรุง

6.3 คุณภาพการศึกษาด้านการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาด้วยวิธีการอย่างหลากหลาย อย่างการสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบ หลักฐานเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องในมาตรฐานผู้เรียนและการเรียนการสอน การดำเนินงานนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษามีแนวทาง ดังนี้

6.3.1 มีการประเมินมาตรฐานด้านผู้เรียน ทั้งในระดับปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับชั้นเรียน

6.3.2 มีการประเมินมาตรฐานครูผู้สอน ทั้งในระดับปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6.3.3 มีการประเมินมาตรฐานผู้บริหารสถานศึกษาทั้งในระดับปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6.3.4 มีผลการประเมินมาตรฐานผู้เรียน/มาตรฐานผู้สอน/มาตรฐานผู้บริหารเป็นภาพรวมของสถานศึกษา

6.3.5 มีแนวทางการพัฒนา และข้อเสนอแนะการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน

7. จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายใน เป็นสิ่งที่สถานศึกษาต้องจัดทำหลังการจัดการศึกษาผ่านไปแต่ละปี ทั้งนี้เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการเปิดเผยต่อสาธารณะชน โดยรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาจะนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลและหลักฐานยืนยันในการพัฒนาสถานศึกษา สำหรับการรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกด้วย โดยรายงานประจำปี ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3) ผลการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และ 4) สรุปผลการพัฒนาและ

การนำผลไปใช้ ส่วนการกำกับติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา การจัดทำรายงานประจำปี เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในมีแนวทาง ดังนี้

7.1 มีรายงานประจำปีระดับการศึกษาปฐมวัย

7.2 มีรายงานประจำปีระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

7.3 รายงานประจำปีผ่านความเห็นชอบต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

7.4 มีการเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด

7.5 มีการเปิดเผยต่อสาธารณะชน

8. จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เป็นความยั่งยืนของการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนบนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศจากการประเมินตนเองและการจัดทำรายงานประจำปีโดยนำแนวทางการพัฒนามาปรับปรุงการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้มาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นภาระงานปกติที่ทุกคนจะต้องรับผิดชอบผลที่เกิดร่วมกัน การดำเนินงานมีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ส่งผลถึงคุณภาพผู้เรียนทั้งสถานศึกษา ดังนั้น การกำกับติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องมีแนวทาง ดังนี้

8.1 มีข้อมูลสารสนเทศแนวทางการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนจากรายงานประจำปี

8.2 มีการประชุมสื่อสารกับผู้เกี่ยวข้องทุกภาคเรียนในการนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนปีการศึกษาใหม่

8.3 มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ตามข้อมูลสารสนเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ความหมายการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา (Internal quality assurance) หมายถึง เป็นระบบที่สถานศึกษาสร้างความมั่นใจ (Assure) แก่ผู้รับบริการ ทั้งผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนองค์กรหรือสถานประกอบการที่รับผู้เรียนเข้าศึกษาต่อหรือทำงาน ว่าสถานศึกษานั้นสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนด ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถ มีทักษะและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดและสังคมคาดหวัง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2562)

สมชัย จรรยาไพบูลย์ (2555) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การประเมินผลและการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยบุคลากรของสถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา

ละมุล รอดขวัญ (2555) ได้กล่าวไว้ว่า การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามมาตรการหรือระบบ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่จะสร้างความมั่นใจพึงพอใจและประทับใจแก่ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมว่า นักเรียนมีคุณภาพตามเป้าหมาย พึงพอใจและประทับใจแก่ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่า นักเรียนมีคุณภาพตามเป้าหมาย

อำนวย มีศรี (2555) ได้สรุปความหมายการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานด้านการประเมินผล และการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้น หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น และต้องอาศัยกระบวนการบริหารจัดการที่มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ จากทัศนะของนักวิชาการและหน่วยงานทางการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2562) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในเป็นการสร้างระบบและกลไกในการพัฒนา ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นไปตามนโยบาย เป้าหมาย และระดับคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดโดยสถานศึกษา และหรือหน่วยงานต้นสังกัด กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องมีการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2561) ได้กล่าวว่า จากประกาศกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 11ก หน้า 3 เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2561 ได้ให้ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษา หมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษา โดยมีกลไกในการควบคุมตรวจสอบระบบบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนว่า สถานศึกษานั้นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัด และให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษา สรุปว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้เกี่ยวข้องว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนดโดยบุคลากร

ทุกฝ่ายในสถานศึกษาร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมายและวิธีการ ลงมือทำตามแผนทุกขั้นตอน มีการบันทึกและติดตามตรวจสอบผลงาน หาจุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุงแผนงานนั้น ๆ ซึ่งในวิจัยนี้ กระบวนการดำเนินงานประกอบด้วย 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 3) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา 5) การติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และ 6) การรายงานผลการประเมินตนเอง

ความสำคัญการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

นักการศึกษาหลายคน ได้กล่าวถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนี้ กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาในปัจจุบันต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ เพื่อที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและมาตรฐานตามที่ต้องการ และให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในหมวด 6 “มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา” ที่ให้สถานศึกษาดำเนินการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยกำหนดไว้ในมาตรา 47-51 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย และหลักการ และแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ ในพระราชบัญญัตินี้ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่ง อย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุก5ปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน

มาตรา 50 ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติภารกิจของสถานศึกษา ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง ที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

มาตรา 51 ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการ ดังกล่าว ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะ-กรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา หรือคณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 กล่าวไว้ในหมวด 1 บททั่วไป ดังนี้

ข้อ 3 ระบบการประกันคุณภาพภายในเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนามาตรฐานการศึกษาทุกระดับต้องประกอบด้วย

1. การประเมินคุณภาพภายใน
2. การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
3. การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ข้อ 5 ให้สถานศึกษาดำเนินการประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ด้วยการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดและการมีส่วนร่วมของชุมชน

ข้อ 6 ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาและเปิดเผยรายงานนั้นต่อสาธารณชน

ข้อ 7 สถานศึกษาต้องนำผลการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกไปประกอบการจัดทำแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) กล่าวถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพภายในไว้ดังนี้

1. เพื่อตรวจสอบคุณภาพ และผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานสถานศึกษา

2. เพื่อนำผลการประกันคุณภาพภายในมาใช้เป็นข้อมูลประกอบในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา

3. เพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

4. เพื่อนำข้อมูลผลการประกันคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาไปจัดทำรายงานประจำปี

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการประกันคุณภาพภายใน เป็นกระบวนการบริหารที่สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ปกครองและผู้รับบริการจากสถานศึกษาในการส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาต่อ ในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษายังเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งสถานศึกษาต้องปฏิบัติตาม

แนวคิดการดำเนินการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

เนื่องจากสถาบันการศึกษามีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งระบบต่าง ๆ ให้มีความพร้อมกับการขยายตัว มีการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาที่มีความยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น อีกทั้งการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้สถาบันการศึกษาของประเทศไทยจำเป็นจะต้องสร้างคุณภาพให้เกิดขึ้น อย่างเป็นรูปธรรมทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานภายในสถานศึกษา ในแต่ละส่วนดำเนินไปอย่างมีระบบ แบบแผน และสามารถตรวจสอบได้อย่างถูกต้องโปร่งใส สาธารณชนสามารถรับรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของสถาบันการศึกษาจึงได้มีแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นกระบวนการบริหารจัดการที่มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาระบบการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้รับบริการทางการศึกษาโดยตรง ได้แก่ นักศึกษา ผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่สถานประกอบการ ประชาชน และสังคม ซึ่งระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในมีแนวคิดในการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน

1. การพัฒนาคุณภาพ (Quality control) เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพ และพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน

2. การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบ (Quality audit) และติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

3. การประเมินคุณภาพ (Quality assessment) เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาโดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่ และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลาง โดยการตรวจเยี่ยม และประเมินสถานศึกษาเป็นระยะ ตามที่กำหนดโดยหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้การช่วยเหลือ

และเตรียมพร้อมเพื่อรอรับการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก

ในการจัดทำการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพจะต้องทำให้การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการ การบริหารจัดการนี้เป็นสิ่งที่ใช้ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยต้องมีกระบวนการวางแผน (Plan) ปฏิบัติการตามแผน (Do) ตรวจสอบประเมินผล (Check) และพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ (Act) เป็นหลักการการบริหารคุณภาพครบวงจร (PDCA) ของเดมมิ่ง วงจร PDCA เป็นวงจรการวางแผน ลงมือ ตรวจสอบ และปฏิบัติเพื่อแก้ไขหรือปรับปรุง มีพัฒนาการจากการควบคุมคุณภาพเชิงสถิติโดยมีลักษณะเป็นวงจรต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจอธิบายถึงกระบวนการ 4 ขั้นตอนโดยสังเขป ดังนี้

1. วางแผน (plan) ต้องพิจารณาในประเด็นสำคัญ เช่น
   - การกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายให้ชัดเจน
   - การกำหนดคุณลักษณะที่ใช้ในการควบคุม
   - การกำหนดวิธีการทำงานเพื่อบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เป็นต้น
2. ลงมือทำ (do) ได้แก่
   - ศึกษาและฝึกอบรมให้เข้าใจวิธีการทำงานในแต่ครั้ง และลงมือปฏิบัติ
   - เก็บข้อมูลคุณลักษณะทางด้านคุณภาพตามวิธีการที่ได้กำหนดไว้ เป็นต้น
3. ตรวจสอบ (check) ซึ่งเป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของงานและการประเมินผลสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติไปแล้ว เช่น
   - ตรวจสอบว่างานที่ทำได้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่
   - ตรวจตราคุณลักษณะทางด้นคุณภาพว่าตรงตามเป้าหมายหรือไม่ เป็นต้น
4. ปฏิบัติและแก้ไขปรับปรุง (act) เมื่อตรวจสอบสิ่งที่ได้ทำตามแผนพบว่า มีความผิดพลาดหรือมีข้อบกพร่อง ต้องทำการแก้ไขและปรับปรุง เช่น
   - แก้ไขที่ต้นเหตุของปัญหา
   - ค้นหาสาเหตุแล้วทำการป้องกัน เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดขึ้นอีก
   - หาทางพัฒนาระบบหรือปรับปรุงการทำงานนั้น ๆ โดยตรง เป็นต้น

เมื่อมีการนำ PDCA มาใช้ในการปรับปรุงการบริหาร โดยเฉพาะเน้นด้านการควบคุมคุณภาพ จึงมีการขยายผลกระบวนการ เพิ่มขั้นตอนเชิงปฏิบัติโดยละเอียดมากขึ้น แต่ในแนวคิดหลักยังคงขั้นตอนสำคัญทั้ง 4 คือ plan-do-check-action อย่างครบถ้วน นอกจากนี้อาจมีการขยายผลวงจร PDCA เพื่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงรูปธรรมอย่างชัดเจน มีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1. การพัฒนาคุณภาพ 2. การตรวจติดตามคุณภาพ 3. การประเมินคุณภาพ

แนวคิดตามหลักการบริหารการประกันคุณภาพ ถ้าพิจารณาแนวคิดเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพที่ประกอบด้วย การควบคุมและการตรวจสอบคุณภาพ กับหลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจร (PDCA)

ชนมณี ศิลานุกิจ (2563) กล่าวว่าการบริหารจัดการด้วยระบบวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA) มุ่งเน้นให้เกิดประสิทธิภาพตามเกณฑ์การประเมินรางวัลคุณภาพระดับองค์กร และ Castetter (1992, p. 3) กล่าวว่า การพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถเป็นแบบอย่างที่มีคุณภาพ งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายการจัดการศึกษา ตามแนวปฏิรูปการศึกษาและมาตรฐานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสามารถก้าวสู่ความเป็นเลิศได้นั้น สถานศึกษาทุกแห่งจำเป็นต้องเรียนรู้ถึงเทคนิคการบริหารจัดการคุณภาพสมัยใหม่โดยเฉพาะเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อดำเนินการที่เป็นเลิศซึ่งประกอบด้วยการร่วมกันวางแผนร่วมกันปฏิบัติตามแผน (D) ร่วมกันตรวจสอบ (C) และร่วมกันปรับปรุง (A)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้นำเสนอแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามแนวคิดที่ เดมิง (Edwards Deming) ได้นำมาเผยแพร่ คือ วงจร PDCA (Plan-Do-Check-Act) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน (P-Plan) เป็นการคิดเตรียมการไว้ล่วงหน้า เพื่อจะทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ในการวางแผนจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบงาน ระยะเวลาและทรัพยากรที่ต้องใช้เพื่อทำงานให้บรรลุงานในส่วนนี้ของสถานศึกษาก็คือ ธรรมนูญสถานศึกษา หรือแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งจะประกอบด้วย แผนงาน งาน/โครงการต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจะดำเนินการเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ

2. การปฏิบัติตามแผน (D-Do) เป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากการวางแผน กล่าวคือ ผู้เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ให้เป็นไปตามลักษณะงาน ห้วงเวลาและความรับผิดชอบของแต่ละส่วน โดยผู้บริหารอาจจะต้อง นิเทศ แนะนา กำกับ ติดตาม หากพบปัญหาอุปสรรคอะไรก็คอยแนะนำ ช่วยเหลือ ให้งานทั้งปวงได้เป็นไปตามที่ตั้งความหวังไว้

3. การตรวจสอบประเมินผล (C-Check) เป็นการประมาณค่าการดำเนินงานว่าเด่นด้อย ดีไม่ดี มากน้อยแค่ไหน เพียงใด โดยการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่คาดหวังเอาไว้กับสิ่งที่ทำได้จริง ถ้าสิ่งที่ทำได้จริงมากกว่าที่คาดหวังเอาไว้ ก็แสดงว่าดี ประสบผลสำเร็จ แต่ถ้าสิ่งที่ทำได้จริงน้อยกว่าที่คาดหวังเอาไว้ก็แสดงว่าไม่ดี ต้องปรับปรุงแก้ไข การประเมินในขั้นตอนนี้มุ่งที่จะได้ทราบสภาพการดำเนินงานจริงว่าเป็นไปแค่ไหน จะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร ผลจากการประเมินจึงมุ่งเพื่อการพัฒนางานมากกว่าการจับผิดผู้ปฏิบัติ

4. การปรับปรุงงาน (A-Act) เป็นการนำผลจากการประเมินมาปรับปรุงเพื่อพัฒนางาน กล่าวคือ ถ้าผลการปฏิบัติในห้วงเวลาที่ผ่านมายังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ก็จะต้องแสวงหาวิธีดำเนินการให้เหมาะสมกว่าเดิม แต่ถ้าผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายแล้วในการดำเนินการต่อไปก็จะได้เปลี่ยนเป้าหมายให้สูงขึ้น จะได้เป็นการท้าทายการทำงานของบุคลากร และเป็นการสร้างหลักประกันว่าการดำเนินงานในองค์กรมีแต่พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ไม่มีหยุดอยู่กับที่

การดำเนินงานตามวงจร PDCA จะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง เช่นเดียวกันเมื่อปฏิบัติกิจกรรมในขั้นที่ 1 เสร็จ ก็ต่อไป ขั้นที่ 2 ขั้นที่ 3 และขั้นที่ 4 ตามลำดับ เมื่อครบรอบหนึ่งในขั้นที่ 4 แล้วก็จะขึ้น ขั้นที่ 1 ในรอบต่อไปอีก วนเวียนอยู่เช่นนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษา ระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษาที่ได้มีการพัฒนากันอยู่ในขณะนี้ มีแนวคิดเพื่อส่งเสริมและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา โดยมีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality control) หมายถึง กระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานเพื่อการเข้าสู่คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย การดำเนินงาน 2 ขั้นตอน คือ

1.1.1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษา (Educational standards) ปัจจัย (Input) เป็นการดำเนินงานเพื่อให้ได้มาตรฐานการศึกษาทั้งด้านผลผลิต (Output) และกระบวนการ (Process) ซึ่งจะใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษา

1.1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา เป็นการดำเนินงานเพื่อพัฒนาปัจจัยทางการศึกษาต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้

2. การตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา (Internal quality audit and intervention) หมายถึง กระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศ (Information) ในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ ประกอบด้วยการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ

2.1 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา

2.2 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา

2.3 การกำหนดมาตรการปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา

3. การประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (Quality accreditation) หมายถึง กระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานในการประเมินคุณภาพการศึกษาโดยมุ่งการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นการดำเนินงานของสำนักงานรับ รองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง สำหรับสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินจะได้ใบรับรองมาตรฐานการศึกษาหรือคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานที่ให้การรับรอง และให้สถานศึกษาเฝ้าระวังรักษาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาตลอดระยะเวลาที่ให้การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2545, น. 134) ประกอบด้วย

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษา
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

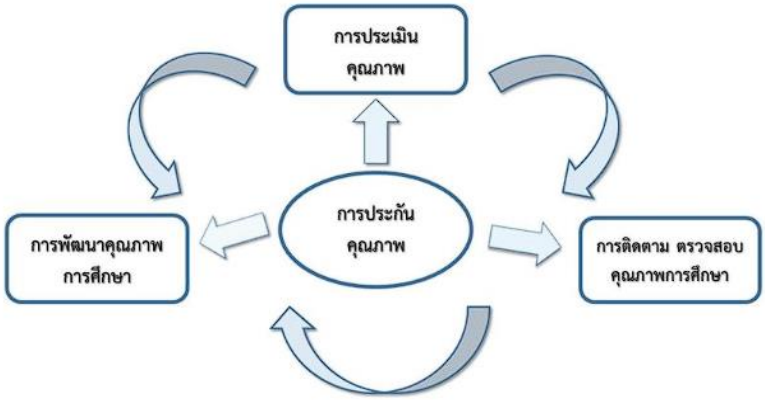
จากแนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาข้างต้น ทำให้ทราบถึงกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นระบบชัดเจนมากขึ้น เป็นผลทำให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาและบุคลากรทุกคนในหน่วยงาน สามารถที่จะนำกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาและวงจรคุณภาพมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานในแต่ละด้าน และเป็นภาพรวมที่มีคุณภาพต่องานประกันคุณภาพขององค์กรหรือหน่วยงาน แต่การที่งานในแต่ละด้านจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้องค์กรหรือหน่วยงานจำเป็นที่จะต้องมีความรับผิดชอบในการสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพ

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษานั้นมีความสำคัญมาก เพราะการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและการศึกษา ดังนั้นการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีความสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาทางด้านการศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทำให้เป็นคนที่รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถ

ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้มีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา “เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และหมวด 6 เรื่องมาตรฐานและการประกันคุณภาพทางการศึกษา มาตรา 47 ให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงมาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมโดยรวมว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ หรือคุณลักษณะพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่ได้กำหนดไว้องค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การติดตามตรวจสอบเพื่อควบคุมคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งรวมถึงการใช้ผลประเมินเป็นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพในวงจรการพัฒนาใหม่ต่อเนื่อง ดังแสดงในภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 แสดงองค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
ที่มา: สำนักทดสอบทางการศึกษา, แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2563

จากภาพประกอบ 3 เห็นได้ว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการกำหนดมาตรฐานคุณภาพของผู้เรียนที่เป็นเป้าหมาย รวมทั้งมาตรฐานกระบวนการการดำเนินงานและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่เชื่อว่าจะสามารถส่งผลให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้ในระหว่างดำเนินงานจัดการศึกษาสู่เป้าหมาย สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด จำเป็นต้องมีการพัฒนากลไกในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเน้นด้านคุณภาพของผู้เรียน โดยบุคคลภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษา เพื่อให้มั่นใจได้ว่าจะสามารถพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้สถานศึกษาต้องมีการประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานที่สะท้อนคุณภาพของผู้เรียนและกระบวนการบริหารและการจัดการ และนำผลไปเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ นำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ยั่งยืนต่อไป

ในส่วนของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หลังจากสถานศึกษาดำเนินการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยบุคลากรภายในสถานศึกษาที่มีหน้าที่กำกับดูแล สถานศึกษานั้น และนำผลการประเมินคุณภาพภายในดังกล่าว มาใช้เป็นฐานในการวางแผนพัฒนามาตรฐานหรือพัฒนาเป้าหมาย และปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานปกติของสถานศึกษา คือ กระบวนการบริหารและการจัดการ และกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนแล้วดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ควบคู่ไปกับการติดตามตรวจสอบกระบวนการดำเนินงานระหว่างการปฏิบัติ และประเมินคุณภาพ เปรียบเทียบกับเป้าหมาย

ที่กำหนดพร้อมกับใช้ผลการประเมินเป็นฐานการยกระดับคุณภาพการศึกษา ในวงจรการพัฒนาให้คุณภาพสถานศึกษาสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตามลำดับ ทั้งนี้ทุกสถานศึกษาต้องพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการศึกษา โดยคำนึงถึงหลักการและกระบวนการสำคัญ ได้แก่ 1) หลักการมีส่วนร่วมแบบร่วมแรงร่วมใจในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของทุกคนในสถานศึกษา 2) หลักการร่วมรับผิดรับชอบในผลการจัดการศึกษาอย่างตรวจสอบได้ คือ มีร่องรอยสารสนเทศสำหรับอธิบายคุณภาพต่อสาธารณชนที่สามารถตรวจสอบได้ และ 3) หลักการประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของทุกคนในสถานศึกษาที่ต้องรับผิดชอบและร่วมลงมือดำเนินการทุกขั้นตอนของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ทั้งนี้โดยอาศัยกระบวนการดำเนินการพัฒนาคุณภาพด้วยวงจรคุณภาพแบบ PDCA คือ มีกระบวนการวางแผนกำหนดเป้าหมายคุณภาพ (Plan) ดำเนินการตามแผนควบคู่กับการติดตามตรวจสอบและประเมินคุณภาพระหว่างดำเนินงาน (Do & Check) กระบวนการนำผลการประเมินมาเป็นฐานการตัดสินใจพัฒนาหรือยกระดับคุณภาพให้สูงขึ้นต่อเนื่องตามลำดับ (Act) (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563)

ส่วนการประเมินคุณภาพภายนอก เป็นบทบาทหน้าที่ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบและให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ดังนั้นระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาและการประเมินคุณภาพภายนอก จึงเป็นกลไกที่มีเป้าหมายเพื่อทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง และสร้างความเชื่อมั่นต่อสังคม (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563)

แนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

ในประเทศไทยเริ่มปรากฏอย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และได้แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดอย่างชัดเจนถึงความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาที่ต้องมุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐาน กำหนดหมวดที่ 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับประกอบไปด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอกและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 (ราชกิจจานุเบกษา, 2562, น. 51) ได้ปรับแนวทางเกี่ยวกับการประกันคุณภาพในประเทศไทย ดังนี้

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา ประกอบไปด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักการ และวิธีการประเมิน คุณภาพการศึกษาของการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษา ให้เป็นไปตามกำหนดในกฎกระทรวง สำหรับการ

ประกันคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษาที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงอื่นที่มี กฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหนึ่งงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมิน คุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาที่มิใช่การจัดการอุดมศึกษา อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมหรือกระทรวงอื่น เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการและแนวการจัดการศึกษาในแต่ละดับ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งใน 5 ปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา 50 ให้สถานศึกษาทุกแห่งให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่า เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติภารกิจของสถานศึกษา ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคล หรือบุคคลภายนอกที่สำนักงาน ดังกล่าวที่ทำการประเมินภายนอกของสถานศึกษานั้น

มาตรา 51 ในกรณีที่มีผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใด ไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุง แก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากไม่ได้ดำเนินการให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา รายงานต่อผลการประเมินต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือคณะกรรมการอาชีวศึกษาเพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุง

กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีนโยบายปฏิรูประบบการประเมินและปรับเปลี่ยนระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้มีการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดหลักการว่า สถานศึกษาสามารถออกแบบระบบการประกันคุณภาพภายในที่เหมาะสม เป็นไปได้และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาได้ด้วยตนเอง การประเมินคุณภาพภายนอกเป็นการยืนยันระบบการประกันคุณภาพ

ภายในของสถานศึกษา ผลที่ได้จากการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกนั้น จะต้องสามารถนำไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้ด้วยรายละเอียดการจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ประกอบด้วย (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563)

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
2. การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา
3. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
4. การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
5. การติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา
6. การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง

รายละเอียดแต่ละเรื่องสรุปดังนี้

การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

สถานศึกษาประกาศใช้มาตรฐานและเป้าหมายการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาให้ครอบคลุมทุกระดับการศึกษาที่สถานศึกษาจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง ด้วยการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับครู บุคลากร คณะ-กรรมการสถานศึกษา ตัวแทนผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ดำเนินการวิเคราะห์มาตรฐานการศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา จุดเน้น บริบท ความต้องการ ทิศทางการจัดการศึกษา อัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา นำมากำหนดเป็นมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และประกาศใช้มาตรฐานการศึกษาโดยผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ทั้งนี้สถานศึกษาสามารถกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเพิ่มเติมได้ พิจารณากำหนดเป้าหมายความสำเร็จทั้งเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพในปีการศึกษาปัจจุบัน โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศผลการดำเนินงานของปีการศึกษาที่ผ่านมาอย่างเหมาะสมและเป็นไปได้ (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563)

ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ได้กำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาดำเนินการ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553ข, น. 5)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553ข, น. 5) ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่งและเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและการกำกับดูแลการตรวจสอบการประเมินผลและการประกันคุณภาพทางการศึกษา มาตรฐานการศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบันมีหลายระดับ เช่น มาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย มาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาอีกทั้งยังมีการกำหนดมาตรฐานขึ้นหลายประเภท เช่น มาตรฐานการแนะแนว มาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มาตรฐานลูกเสือและเนตรนารี และมาตรฐานการบริหารการจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน เป็นต้น แต่หากพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะเห็นว่ามาตรฐานทั้งหลายนั้น มีวัตถุประสงค์เฉพาะและมีเป้าหมาย คือ คุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตามกฎกระทรวงได้กำหนดไว้ว่า การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษานั้นต้องกำหนดให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ เอกลักษณ์ของสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และต้องครอบคลุมสาระการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งคำนึงถึงศักยภาพของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่นด้วย ดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องวิเคราะห์มาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งระดับปฐมวัย มาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา มาตรฐานคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรของสถานศึกษา นโยบายของหน่วยงานส่วนกลาง คุณลักษณะพิเศษที่สถานศึกษาชุมชนและท้องถิ่นคาดหวัง เช่น การมีสำนึกรักษ์บ้านเกิด การเป็นยุวเกษตรกร การอนุรักษ์อาชีพท้องถิ่น/พื้นบ้าน การมีทักษะในอาชีพ ความสามารถเฉพาะทางด้านใดด้านหนึ่ง เป็นต้น นำมาสังเคราะห์หลอมรวมกำหนดเป็นมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาต้องพึงตระหนักเสมอว่า มาตรฐานที่เกี่ยวกับคุณภาพผู้เรียนเป็นเป้าหมายสูงสุดในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, น. 14)

มาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษาได้กำหนดขึ้นนั้นควรมีการระบุตัวชี้วัดที่เป็นองค์ประกอบของมาตรฐานนั้น ๆ ให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดความสะดวกและเข้าใจตรงกันในการวัดผลประเมินผล และการสื่อสารกับผู้ที่เกี่ยวข้องควรประกอบด้วย ผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแห่งนั้น บุคคลที่มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัย/แหล่งความรู้ใกล้เคียง เจ้าของกิจกรรม/สถานประกอบการในชุมชนบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องเหล่านี้ควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนจึงมีความเต็มใจ

และยินดีที่จะผลักดัน สนับสนุนและทำงานร่วมกับสถานศึกษาให้พัฒนาไปสู่เป้าหมายได้ในเวลาอันรวดเร็วและยั่งยืน

การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา

แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา มีการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ สถานศึกษาต้องจัดทำแผน 2 ประเภท ดังนี้ (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563)

1) แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เป็นแผนระยะกลาง 3-5 ปี โดยสถานศึกษาสามารถนำแนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์มาใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนของปัจจัยภายในสถานศึกษา วิเคราะห์โอกาส และอุปสรรคของปัจจัยภายนอกสถานศึกษาประเมินสถานภาพของสถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กำหนดกรอบกลยุทธ์/กลยุทธ์การพัฒนา กำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรมรองรับพร้อมประมาณการงบประมาณ ทรัพยากรที่ใช้สนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา

2) แผนปฏิบัติการประจำปี (Action plan) เป็นการนำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ ด้วยการวิเคราะห์ทิศทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษา วิเคราะห์ประมาณการงบประมาณรายรับ รายจ่าย จัดลำดับความสำคัญของโครงการ พร้อมกับจัดทำรายละเอียดของโครงการ กิจกรรมที่ครอบคลุมมาตรฐานของสถานศึกษาด้านคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการบริหารและจัดการ กระบวนการจัดประสบการณ์/จัดการเรียนการสอน นโยบายและจุดเน้นของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษาบรรลุตามวิสัยทัศน์ ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และเพื่อแก้ไขปัญหาหรือปรับปรุงจุดอ่อนของสถานศึกษา

ทั้งนี้ สถานศึกษาต้องนำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำของสถานศึกษา เสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบก่อนนำไปใช้จริง

การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นเปรียบเสมือนเข็มทิศในการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรทุกคนในการดำเนินงานที่มีเป้าหมายและแนวทางอย่างชัดเจนเพื่อการดำเนินงานที่สะดวก รวดเร็วและมีคุณภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ (2554, น. 28) แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นเปรียบเสมือนเข็มทิศชี้ทางการทำงาน เพื่อให้ทุกคนทุกฝ่ายมีเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานที่ไม่ขัดแย้งกัน แต่แผนจะไม่มีความหมายถ้าการดำเนินงานของบุคลากรในสถานศึกษาไม่ดำเนินไปตามแผน ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการควบคู่กับการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ

และระบบคุณธรรมย่อมสร้างคนที่มีคุณภาพได้ ไม่ยากนัก ผู้บริหารจะทำหน้าที่จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ดูแล กำกับ ติดตามและนิเทศงานของบุคลากรทุกคน/ทุกฝ่าย เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้ปฏิบัติงานตามแผนการที่กำหนดไว้ ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานและปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องจนเป็นปกติวิสัย ครูต้องทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเต็มศักยภาพและเต็มเวลา แบ่งเวลาหรือบริหารเวลาในการปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีได้อย่างเหมาะสมและบรรลุผลสำเร็จตามแผน ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่กำหนดเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน ซึ่งทุกคนที่เกี่ยวข้องจะปฏิบัติตามหน้าที่และบทบาทของตนเองอย่างดีที่สุด และภาคภูมิใจในความสำเร็จร่วมกัน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษา ผู้บริหารจึงควรเป็นผู้นำในการปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่กำหนดไว้ รวมทั้งมีการส่งเสริม สนับสนุนกำกับ ติดตามและให้ความช่วยเหลือแก่บุคลากรทุกคน/ทุกฝ่ายให้สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ได้

การพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดนั้น สถานศึกษาต้องมีระบบกลไกการบริหารและจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา ไม่เป็นภาระกับครูหรือผู้เกี่ยวข้องมากเกินไป สถานศึกษาต้องดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี มีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของแผนงานโครงการกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด บรรลุเป้าหมายระดับใดโดยสามารถใช้แนวคิดทฤษฎีหรือผลงานวิจัยที่เน้นความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น การบริหารเชิงระบบ (System approach) การใช้วงจรการพัฒนาคุณภาพ (PDCA) การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School based management) การบริหารแบบมุ่งสัมฤทธิ์ (Total quality management) การบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ (Quality system management) การใช้ห่วงโซ่คุณภาพ (Chain of quality) เป็นต้น หรือสถานศึกษาสามารถสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารและจัดการของตนเองก็ได้ นอกจากนี้สถานศึกษาควรจัดระบบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ระบบพัฒนาวิชาการ ระบบพัฒนาครู และบุคลากร ระบบการจัดการสภาพแวดล้อม ระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศ ระบบการนิเทศภายใน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นต้น ซึ่งเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาคือ วัฒนธรรมคุณภาพที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563)

สรุปได้ว่า การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา คือ ทิศทางการปฏิบัติงานของทุกคนเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

อย่างสูงสุด การดูแล กำกับ ติดตามและนิเทศเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคน เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้สามารถปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดอย่างเหมาะสมและบรรลุผลสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้

การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา

การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เป็นกระบวนการประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่กระทำโดยบุคคลภายในหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการ เพื่อที่จะได้ทราบถึงขีดความสามารถในการจัดการศึกษาว่าบรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาหรือไม่ และมีการนำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไข (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554, น. 26-27)

ขั้นตอนการประเมินคุณภาพภายใน สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554, น. 13-15) ได้กำหนดขั้นตอนการประเมินคุณภาพภายใน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ
    1.1 การเตรียมความพร้อมของบุคลากรทุกคน
    1.2 การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะกรรมการด้านการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
2. ขั้นการดำเนินงาน
    2.1 การวางแผนการปฏิบัติงาน (P)
    2.2 การดำเนินการตามแผน (D)
    2.3 การติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผนการปฏิบัติงาน (C)
    2.4 การนำผลการประเมินคุณภาพภายในมาปรับปรุง (A)
3. ขั้นตอนการจัดทำรายงานประเมินผล

การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นระบบและกลไกในการควบคุม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่ดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการ กระทำโดยบุคลากร (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563)

สรุปได้ว่า การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ควรให้มีคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในอย่างน้อย 3 คน ที่ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่หน่วยงานต้นสังกัดขึ้นทะเบียนไว้อย่างน้อย 1 คน เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง การดำเนินการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสม

การติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา

การติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ถือเป็นการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมถึงการจัดทำรายงานการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา พร้อมทั้งเสนอมาตรการเร่งรัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554, น. 25-26) กล่าวถึง การติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศที่มีความต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นแนวโน้มในการปฏิบัติงานว่าดีขึ้นหรือถอยลง ควรมีการปรับปรุงหรือพัฒนาในเรื่องใดบ้าง การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาจึงมีการดำเนินการทุกปีถือเป็นการประเมินตนเองของสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาด้วย

กระทรวงศึกษาธิการ (2554, น. 31) การติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการติดตาม ตรวจสอบความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมถึงการจัดทำรายงาน การติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาพร้อมทั้งเสนอแนะมาตรการเร่งรัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในการติดตาม ตรวจสอบความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้น สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศที่มีความต่อเนื่องเพื่อให้สามารถเห็นแนวโน้มการปฏิบัติงานว่าดีขึ้นหรือด้อยลงและควรมีการปรับปรุงแก้ไขหรือเร่งพัฒนาในเรื่องใดบ้าง การติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาจะต้องกระทำทุกปีถือเป็นการประเมินตนเองของสถานศึกษาที่จะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่อง การดำเนินการทำได้ทั้งระหว่างและหลังการดำเนินงานโดยความร่วมมือทั้งบุคลากรภายนอกและภายในสถานศึกษา การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับคุณภาพผู้เรียนเป็นอันดับแรกและเชื่อมโยงถึงมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในด้านอื่น ๆ รวมไปถึงเอกลักษณ์ของสถานศึกษาด้วยเช่นกัน

ผลการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาในแต่ละครั้งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผลการพัฒนาบุคลากรและการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้

กฎกระทรวงยังคงกำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา มีหน้าที่ในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาอีกทางหนึ่งด้วย โดยให้มีการดำเนินการตรวจสอบอย่างน้อยหนึ่งครั้ง

ในทุก ๆ 3 ปี ทั้งนี้ ในส่วนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการทำแผนการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งได้รับการตรวจสอบคุณภาพและได้รับประโยชน์จากการติดตามตรวจสอบครบถ้วน กรณีที่เขตพื้นที่การศึกษาใดมีสถานศึกษาในความดูแลรับผิดชอบจำนวนไม่มากควรมีการติดตาม ตรวจสอบเป็นประจำทุกปีส่วนเขตพื้นที่การศึกษาที่มีสถานศึกษาในความรับผิดชอบจำนวนมาก สามารถตรวจสอบให้ครบได้ภายใน 3 ปี ควรมีการประสานงานโดยอาศัยบุคลากร/ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้มีความรู้ความสามารถมาร่วมในการปฏิบัติงานได้ ควรมีการแต่งตั้งคณะทำงานในการออกติดตาม ตรวจสอบ มีการกำหนดกรอบในการติดตาม ตรวจสอบอย่างชัดเจนซึ่งประเด็นในการตรวจสอบจะต้องมีความสอดคล้องกับระบบการประกันภายในของสถานศึกษา มีการแจ้งผลการตรวจสอบให้สถานศึกษาทราบ เปิดเผยการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาให้สาธารณะชนได้ทราบประโยชน์ในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยเขตพื้นที่อย่างสม่ำเสมอนั้นสามารถทำให้ผู้ปกครอง ประชาชนและตัวผู้เรียนเองสามารถรับรู้ถึงปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานพัฒนาสถานศึกษาและหาทางปรับปรุงและพัฒนาร่วม รวมทั้งนำผลการตรวจสอบคุณภาพไปปรับแผนพัฒนาการจัดการศึกษาหรือแผนปฏิบัติการประจำปีและใช้เป็นข้อมูลในการรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกด้วย

การติดตามผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ไปใช้ปรับปรุงหรือพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ประเด็นที่สถานศึกษาติดตามผล ได้แก่ กระบวนการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา เช่น การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนรู้การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากร กระบวนการบริหารและจัดการ การจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้เป็นต้น และการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ว่าดำเนินงานได้บรรลุตามเป้าหมาย ตัวชี้วัดความสำเร็จที่กำหนดหรือไม่ อย่างไร สถานศึกษาสามารถติดตามผลระหว่างและเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินงานก็ได้สถานศึกษาควรกำหนดผู้รับผิดชอบในการติดตามผล กำหนดปฏิทินปฏิบัติงานติดตามผล วิเคราะห์และกำหนดกรอบพร้อมกับสร้างเครื่องมือติดตามผลจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ และรายงานผลการติดตามอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563)

สรุปได้ว่า การติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษามีหน้าที่ในติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาอีกทางหนึ่ง โดยให้ดำเนินการติดตามตรวจสอบอย่างน้อยหนึ่งในทุกปีเพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งได้รับการตรวจสอบคุณภาพและได้รับประโยชน์จากการติดตามตรวจสอบครบถ้วนโดยอาศัยบุคลากร/ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถ

ร่วมปฏิบัติการได้ควรมีการแต่งตั้งคณะทำงานในการออกติดตามตรวจสอบ มีการกำหนดกรอบการตรวจสอบที่ชัดเจนซึ่งประเด็นการตรวจสอบควรสอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีการแจ้งผลการตรวจสอบให้สถานศึกษาทราบ เปิดเผยผลการตรวจสอบต่อสารธรณชนทราบด้วย

การรายงานผลการประเมินตนเอง

รายงานผลการประเมินตนเอง (Self - Assessment Report: SAR) ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่ดี ต้องสะท้อนคุณภาพของผู้เรียนและผลสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษา สถานศึกษาต้องนำผลการประเมินคุณภาพภายในมาจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง โดยรวบรวมข้อมูลสารสนเทศข้อมูลทั่วไป และผลการประเมินตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละมาตรฐาน ไปจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองตามรูปแบบรายงานที่สถานศึกษากำหนด อาจเสนอเป็นความเรียง การบรรยายประกอบแผนภูมิ รูปภาพหรือกราฟ ฯลฯ ตามบริบทของสถานศึกษา โดยใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจง่าย กระชับ ชัดเจน นำเสนอข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สาระสำคัญรายงานผลการประเมินตนเองแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 บทสรุปสำหรับผู้บริหาร และส่วนที่ 2 ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา โดยแต่ละมาตรฐานนำเสนอใน 3 ประเด็น คือ 1) คุณภาพในแต่ละมาตรฐานอยู่ในระดับใด 2) มีหลักฐานในการอ้างอิงผลการประเมินตามประเด็นพิจารณาของแต่ละมาตรฐานอย่างไร 3) สถานศึกษาจะมีกระบวนการพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้อย่างไร สถานศึกษาอาจแนบภาคผนวกที่นำเสนอหลักฐานข้อมูลสำคัญหรือเอกสารอ้างอิงต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสม นำเสนอรายงานผลการประเมินตนเอง ต่อคณะ-กรรมการถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบ และจัดส่งรายงานดังกล่าวต่อหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเป็นประจำทุกปี เผยแพร่รายงานต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเตรียมรับการประเมินคุณภาพภายนอกต่อไป ทั้งนี้ สถานศึกษาแต่ละแห่งและหน่วยงานต้นสังกัด ต้องนำข้อมูลจากรายงานผลการประเมินตนเองและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ไปใช้ปรับปรุงหรือพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพและต่อเนื่อง ยั่งยืนต่อไป (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563)

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานการศึกษา จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้สอดคล้อง เหมาะสมกับสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ การปฏิรูปการศึกษา และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา ตลอดจน

ดำเนินงานขับเคลื่อนการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานลงสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ประกอบด้วยการสื่อสาร และสร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา พ.ศ. 2561 และการประกันคุณภาพการศึกษาแก่ผู้เกี่ยวข้อง โดยการจัดทำคู่มือดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา การพัฒนาเครือข่ายคุณภาพ นวัตกรรมคุณภาพสถานศึกษา การพัฒนาระบบการรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาแบบอิเล็กทรอนิกส์ e-SAR) การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา การยกย่องเชิดชูเกียรติสถานศึกษา เพื่อรับรางวัลระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา IQA AWARD การถอดประสบการณ์ของสถานศึกษา ที่ได้รับรางวัลระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา IQA AWARD และ การบูรณาการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพระดับห้องเรียน ที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน (วิษณุ ทรัพย์สมบัติ และคณะ, 2561)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) กล่าวว่า กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ข้อ 2 วรรคสอง บัญญัติว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ประกอบด้วย

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
2. การทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
3. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
5. การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
7. การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา
8. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (2564) กล่าวว่า แนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (Area base education quality assurance: ABEQA) โดยเน้นการเรียนรู้ร่วมกันผ่านชุมชนทางวิชาชีพ (Professional learning community: PLC) ประกอบด้วย 3Q ได้แก่ Quality network (เครือข่ายคุณภาพ) Quality coaching (การให้คำปรึกษาที่มีคุณภาพ) และ Quality management (การบริหารจัดการของสถานศึกษาที่มีคุณภาพ)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2563, น. 17-22) กระทรวงศึกษาธิการ วางแนวทางในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา มีนโยบายปฏิรูประบบการประเมิน และการประกันคุณภาพการศึกษา ปรับเปลี่ยนระบบประกันคุณภาพการศึกษา ให้มีการประกันคุณภาพภายใน และการประเมินคุณภาพภายนอกตามแนวคิดหลักการว่า สถานศึกษาสามารถออกแบบระบบประกันคุณภาพภายในที่เหมาะสม เป็นไปได้ สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาได้ด้วยตนเอง การประเมินคุณภาพภายนอกเป็นการยืนยันระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ผลที่ได้จากการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกนั้น ต้องสามารถนำไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้ด้วย โดยมีรายละเอียดการจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ประกอบด้วย 1. กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2. จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 3. ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4. ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 5. ติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 6. จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง

ณิรดา เวชญาลักษณ์ (2566) ได้เสนอแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาโดยได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาปรับใช้ในระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยเทคโนโลยีที่เข้ามามีส่วนช่วยในเรื่องการเรียนรู้ปัจจุบันมีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้หลายอย่าง มีระบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอน มีระบบมัลติมีเดีย ระบบวิดีโอออนดีมานด์ วิดีโอเทเลคอนเฟอเรนซ์ และอินเทอร์เน็ตเป็นต้นระบบเหล่านี้เป็นระบบสนับสนุนการรับรู้ข่าวสารและการค้นหาข้อมูลข่าวสารเพื่อการเรียนรู้เทคโนโลยีที่เข้ามาสนับสนุน การจัดการศึกษาในการจัดการศึกษาสมัยใหม่จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลข่าวสารเพื่อการวางแผนการดำเนินการ การติดตามและประเมินผล

Petersen (1999) กล่าวว่า เพื่อไม่ให้เกิดซ้ำอีกผลที่ได้จากการบันทึกอาจเป็นตัวกำหนดมาตรฐานการทำงานเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนต่อไปการประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นกระบวนการในการควบคุมคุณภาพตรวจสอบคุณภาพและประเมินคุณภาพอย่างเป็นระบบเพื่อความมั่นใจว่าคุณภาพการศึกษาได้มาตรฐานอย่างต่อเนื่องระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561ประกอบด้วย 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 3) ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4) ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 5) ติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และ 6) จัดทำรายงานผลการประเมินตนเองการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลเป็นการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในงานประกันคุณภาพ

การศึกษาภายในสถานศึกษาให้การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์และเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

จากแนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา สรุปได้ว่า ทางการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาจะต้องมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สถานศึกษาประสบผลสำเร็จในการจัดการศึกษาตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยนำแนวคิดของ 1) ราชกิจจานุเบกษา (2562) 2) สำนักทดสอบทางการศึกษา (2563) 3) วิษณุ ทรัพย์สมบัติ และคณะ (2561) 4) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) 5) คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (2564) 6) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2563) 7) ณิรดา เวชญาลักษณ์ (2566) และ 8) Petersen (1999) มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ดังแสดงตามตาราง 1

ตาราง 1 ผลการสังเคราะห์แนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

แนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา	นักวิชาการ								รวม
	ราชกิจจานุเบกษา (2562)	สำนักทดสอบทางการศึกษา (2563)	วิษณุ ทรัพย์สมบัติ และคณะ (2561)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544)	คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (2564)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2563)	ณิรดา เวชญาลักษณ์ (2566)	Petersen (1999)	
- การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา		✓		✓		✓		✓	4
- จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	7
- การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา		✓		✓		✓	✓	✓	5
- จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	✓	✓	✓	✓		✓		✓	6

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา	นักวิชาการ								รวม
	ราชกิจจานุเบกษา (2562)	สำนักทดสอบทางการศึกษา (2563)	วิษณุ ทรัพย์สมบัติ และคณะ (2561)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544)	คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (2564)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2563)	ณิรดา เวชญาลักษณ์ (2566)	Petersen (1999)	
- ติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาแบบอิเล็กทรอนิกส์ SAR Online	✓	✓		✓		✓	✓	✓	6
- การพัฒนาเครือข่ายคุณภาพ นวัตกรรมคุณภาพสถานศึกษา			✓	✓	✓		✓		4
- การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา			✓						1
- การยกย่องเชิดชูเกียรติสถานศึกษา เพื่อรับรางวัลระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา			✓						1
- การถอดประสบการณ์ของสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินภายในระดับดีเยี่ยมของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา			✓				✓		2
- การบูรณาการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพระดับห้องเรียน ที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน			✓		✓				2

จากตาราง 1 การสังเคราะห์แนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้ค่าคะแนน ตั้งแต่ 1-7 สรุปได้ว่า แนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา คือ จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาแบบอิเล็กทรอนิกส์ (SAR online) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การพัฒนาเครือข่ายคุณภาพ นวัตกรรมคุณภาพสถานศึกษา การถอดประสบการณ์ของสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินภายในระดับดีเยี่ยมของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา การบูรณาการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพระดับห้องเรียน ที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และการยกย่องเชิดชูเกียรติสถานศึกษา เพื่อรับรางวัลระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา IQA AWARD ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคัดเลือกแนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ที่สำคัญไว้ 8 แนวทาง คือ 1) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 2) จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 3) ติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาแบบอิเล็กทรอนิกส์ SAR online 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 5) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 6) การพัฒนาเครือข่ายคุณภาพ นวัตกรรมคุณภาพสถานศึกษา 7) การถอดประสบการณ์ของสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินภายในระดับดีเยี่ยมของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และ 8) การบูรณาการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพระดับห้องเรียน ที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน ดังนี้

1. จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา หมายถึง แนวทางการบริหารและพัฒนาโรงเรียนที่จัดทำขึ้นจากการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องโดยการวิเคราะห์บริบทและสภาพแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายในการพัฒนาโรงเรียน โดยเน้นคุณภาพของผู้เรียน บุคลากร และกระบวนการบริหารจัดการให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศ

2. จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ การเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสรุปผลการดำเนินงานในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การบริหารจัดการ และการพัฒนา

ผู้เรียน และนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3. ติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาแบบอิเล็กทรอนิกส์ SAR online หมายถึง กระบวนการตรวจสอบความก้าวหน้าในการดำเนินงาน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนด โดยผลการประเมินตนเองจัดทำในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (SAR online) เพื่อความสะดวก ถูกต้อง และโปร่งใส พร้อมนำผลไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน

4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา หมายถึง ขั้นตอนการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ โดยอิงกระบวนการในระบบประกันคุณภาพของโรงเรียน เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

5. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการวางมาตรฐานคุณภาพของโรงเรียนเพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยอาศัยกระบวนการในระบบประกันคุณภาพภายใน ซึ่งดำเนินการโดยบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน มาตรฐานที่กำหนดครอบคลุมด้านผู้เรียน ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนรู้ รวมถึงมาตรฐานเฉพาะที่กำหนดเพิ่มเติมตามบริบทของโรงเรียน

6. การพัฒนาเครือข่ายคุณภาพ นวัตกรรมคุณภาพสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับองค์กรภายนอกหรือเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยน ความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการใช้แนวทางนวัตกรรมห้องเรียนอัจฉริยะหรือการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ การประเมินผลที่ทันสมัยและการสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาพร้อมเสริมสร้างประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

7. การถอดประสบการณ์ของสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินภายในระดับดีเยี่ยมของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการสรุปและแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินภายในระดับดีเยี่ยม เพื่อถ่ายทอดแนวปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จสามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการสถานศึกษา

8. การบูรณาการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพระดับห้องเรียน หมายถึง กระบวนการประสานความร่วมมือระหว่างครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครองในการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในระดับห้องเรียน โดยเน้นการประเมินและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และการเรียน

การสอนอย่างต่อเนื่อง ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ติดตามผลการเรียน และพัฒนาสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้เกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจนและยั่งยืน

หลักเกณฑ์ และวิธีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

สุบัน พรเวียง และ มนต์นภัส มโนการณ์ (2564) กล่าวว่า ขั้นตอนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษานำร่อง ได้แก่ (1) กำหนดมาตรฐานการศึกษา (2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา (3) ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา (4) จัดประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายใน (5) ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนา (6) จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง และ (7) สร้างวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษา

การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา "มาตรฐานการศึกษา" เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา มาตรฐานการศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบันมีหลายระดับ เช่น มาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย มาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา อีกทั้ง ยังมีการกำหนดมาตรฐานขึ้นหลายประเภท เช่น มาตรฐานการแนะแนว มาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มาตรฐานลูกเสือและเนตรนารี มาตรฐานการบริหารและการจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน เป็นต้น แต่หากพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะเห็นว่ามาตรฐานทั้งหลายนั้น มีวัตถุประสงค์เฉพาะและมีเป้าหมายคือคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนั้นตามกฎกระทรวงได้กำหนดไว้ว่า การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษานั้นต้องเอกลักษณ์ของสถานศึกษาและมาตรฐาน กำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ การศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดและต้องครอบคลุมสาระการเรียนรู้ของสถานศึกษา นโยบายของหน่วยงานส่วนกลาง คุณลักษณะพิเศษของผู้เรียนที่สถานศึกษาท้องถิ่นและชุมชนคาดหวัง เช่น ความมีสำนึกรักบ้านเกิด การเป็นยุวเกษตรกร การอนุรักษ์อาชีพท้องถิ่น /พื้นบ้าน การมีทักษะในอาชีพ (อาชีพใดอาชีพหนึ่ง) ความสามารถเฉพาะทางด้านใดด้านหนึ่ง เป็นต้น นำมาสังเคราะห์หลอมรวมกำหนดเป็นมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา อย่างไรก็ตามสถานศึกษาต้องพึงตระหนักเสมอว่ามาตรฐานที่เกี่ยวกับคุณภาพผู้เรียนเป็นเป้าหมายสูงสุดในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

มาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนดขึ้นนั้น ควรมีการระบุตัวชี้วัดที่เป็นองค์ประกอบของมาตรฐานนั้น ๆ ให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดความสะดวกและความเข้าใจตรงกัน ในการวัดและประเมินและการสื่อสารกับผู้เกี่ยวข้องในการกำหนดมาตรฐานนั้น ควรประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการ

จัดการศึกษาของสถานศึกษาแห่งนั้น ๆ บุคคลที่มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และคณาจารย์ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน นักปราชญ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัย /แหล่งความรู้ใกล้เคียง เจ้าของกิจการ /สถานประกอบการในชุมชน บุคคลที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดคุณภาพผู้เรียน เมื่อทุกคนที่เกี่ยวข้องเห็นพ้องต้องกันในคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานที่ร่วมกันกำหนด จึงมีความเต็มใจและยินดีที่จะผลักดัน สนับสนุนและทำงานร่วมกับสถานศึกษาให้พัฒนาไปสู่เป้าหมายได้ในเวลาอันรวดเร็วและยั่งยืน ดังที่ ศิริชัย กาญจนวาสี (2550, น. 151) กล่าวว่าการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และการประกันคุณภาพภายนอกสถานศึกษา ที่จะทำให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่า ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงควรนำผลการประเมินและข้อเสนอแนะไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพมากขึ้น

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่สร้างความมั่นใจแก่ทุกฝ่ายว่าการจัดการศึกษาทุกระดับมีคุณภาพและจะคงรักษาไว้ซึ่งมาตรฐาน กระทรวงศึกษาธิการจึงให้มี การปฏิรูประบบการประเมินและการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีนโยบายปรับปรุงมาตรฐานและตัวชี้วัดให้มีจำนวนน้อยลง กระชับ และสะท้อนถึงคุณภาพอย่างแท้จริงเน้นการประเมินตามสภาพจริง ไม่ยุ่งยาก สร้างมาตรฐานระบบการประเมิน เพื่อลดภาระการจัดเก็บข้อมูล ลดการจัดทำเอกสารที่ใช้ในการประเมิน รวมทั้งพัฒนาผู้ประเมินภายใน ให้มีมาตรฐาน มีความน่าเชื่อถือ สามารถให้คำชี้แนะและให้คำปรึกษาแก่สถานศึกษาได้มาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปรับใหม่จึงมีจำนวนไม่มาก แนวทางการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาจะเน้น การเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพตามบริบทของสถานศึกษา ไม่เพิ่มภาระการจัดทำเอกสารให้สถานศึกษา ปรับกระบวนทัศน์ในการประเมินที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาบนพื้นฐานบริบทของสถานศึกษา มาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษาจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทุนมนุษย์และเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคนในสถานศึกษาต้องรับรู้ และปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบให้บรรลุถึง เป้าหมายคือมาตรฐานที่สถานศึกษากาหนดและร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้น (accountability)

การพัฒนามาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษามีแนวคิดว่าต้องเป็นมาตรฐานที่สถานศึกษาปฏิบัติได้ ประเมินได้จริง กระชับ และจำนวนน้อย แต่สามารถสะท้อนคุณภาพการศึกษาได้จริง ข้อมูลที่ได้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษา

ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับหน่วยงานต้นสังกัด และระดับชาติ ดังนั้น การกำหนดมาตรฐาน จึงเน้นที่คุณภาพผู้เรียน คุณภาพครู คุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา และคุณภาพของสถานศึกษา และให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 โดยได้กาหนดมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 4 ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

คำอธิบายของมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน หมายถึง ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่แสดงออกถึงความรู้ความสามารถ ทักษะตามหลักสูตรสถานศึกษา และมีพัฒนาการในด้านการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน สมรรถนะที่สำคัญ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการบริหารและจัดการของสถานศึกษาที่ครอบคลุมด้านวิชาการ ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านข้อมูลสารสนเทศ และด้านสภาพแวดล้อม โดยเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจด้านคุณภาพการศึกษา

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่นตามความสนใจ ความต้องการ และความถนัดของผู้เรียน โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคล สร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม มีการตรวจสอบและประเมินผลความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ

มาตรฐานที่ 4 ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล หมายถึง การวางระบบการจัดการคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ร่วมรับผิดและรับชอบต่อผลการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน ส่งผลให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความมั่นใจต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพของมาตรฐาน มี 4 ระดับ

1. ระดับ 4 ดีเยี่ยม
2. ระดับ 3 ดี
3. ระดับ 2 พอใช้
4. ระดับ 1 ปรับปรุง

รายละเอียดของมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประเด็นพิจารณา ระดับคุณภาพ และตัวอย่างการเก็บรวบรวมข้อมูล

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน ประเด็นพิจารณา

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

1.1.1 ความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสารและการคิดคำนวณตามเกณฑ์ของแต่ละระดับชั้น

1.1.2 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา

1.1.3 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

1.1.4 ความก้าวหน้าทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา

1.1.5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาการจากผลการสอบวัดระดับชาติ

1.1.6 ความพร้อมในการศึกษาต่อ การฝึกงานหรือการทำงาน

1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

1.2.1 การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด โดยไม่ขัดกับกฎหมายและวัฒนธรรมอันดีของสังคม

1.2.2 ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย

1.2.3 การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย

1.2.4 สุขภาวะทางร่างกายและลักษณะจิตสังคม

ระดับคุณภาพ

ระดับ 4 ดีเยี่ยม

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

1.1.1 ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านและเขียนได้เหมาะสมตามระดับชั้น ในระดับดีเยี่ยม

1.1.2 ผู้เรียนมีความสามารถในด้านการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เหมาะสมตามระดับชั้น ในระดับดีเยี่ยม

1.1.3 ผู้เรียนมีความสามารถในด้านการคิดคำนวณเหมาะสมตามระดับชั้น ในระดับดีเยี่ยม

1.1.4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แก้ปัญหาและนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

1.1.5 ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมปลอดภัย มีประสิทธิภาพ

1.1.6 ผู้เรียนมีความก้าวหน้าจากพื้นฐานเดิมในแต่ละปีในด้านความรู้ความเข้าใจและทักษะต่าง ๆ ตามหลักสูตร อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

1.1.7 ค่าเฉลี่ยผลการทดสอบระดับชาติของผู้เรียนมีพัฒนาการสูงขึ้นหรือคุณภาพเป็นไปตามเป้าหมาย

1.1.8 ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี พร้อมที่จะศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้นหรือมีวุฒิภาวะทางอาชีพเหมาะสมกับช่วงวัย

1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

1.2.1 ผู้เรียนมีความประพฤติด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสังคมและจิตสำนึกตามที่สถานศึกษากำหนดปรากฏชัดเจนโดยไม่ขัดกับกฎหมายและวัฒนธรรมอันดีของสังคม

1.2.2 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม

1.2.3 ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นในความเป็นไทย และเห็นคุณค่าเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยและแสดงออกได้อย่างเหมาะสมในชีวิตประจำวัน

1.2.4 ผู้เรียนยอมรับเหตุผลความคิดเห็นของผู้อื่น และมีมนุษย-สัมพันธ์ดี

1.2.5 ผู้เรียนมีวิธีการรักษาสุขภาพของตนเองให้แข็งแรง

1.2.6 ผู้เรียนรักษาอารมณ์และสุขภาพจิตให้ดีอยู่เสมอ

1.2.7 ผู้เรียนรู้และมีวิธีการป้องกันตนเองจากการล่อลวง ข่มเหงรังแก

1.2.8 ผู้เรียนไม่เพิกเฉยต่อการกระทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และอยู่ร่วมกันด้วยดีในครอบครัวชุมชนและสังคม

ระดับ 3 ดี

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

1.1.1 ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านและเขียนได้เหมาะสมตามระดับชั้น ในระดับดี

1.1.2 ผู้เรียนมีความสามารถในด้านการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเหมาะสมตามระดับชั้น ในระดับดี

1.1.3 ผู้เรียนมีความสามารถในด้านการคิดคำนวณเหมาะสมตามระดับชั้นในระดับดี

1.1.4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณญาณอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม

1.1.5 ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมปลอดภัย

1.1.6 ผู้เรียนมีความก้าวหน้าจากพื้นฐานเดิมในแต่ละปี ในด้านความรู้ความเข้าใจและทักษะต่าง ๆ ตามหลักสูตรมีแนวโน้มสูงขึ้น

1.1.7 ค่าเฉลี่ยผลการทดสอบระดับชาติของผู้เรียนมีพัฒนาการสูงขึ้นหรือคุณภาพเป็นไปตามเป้าหมาย

1.1.8 ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี พร้อมที่จะศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้นหรือมีวุฒิภาวะทางอาชีพเหมาะสมกับช่วงวัย

1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

1.2.1 ผู้เรียนมีความประพฤติด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสังคมและจิตสำนึกตามที่สถานศึกษากำหนดปรากฏชัดเจน โดยไม่ขัดกับกฎหมายและวัฒนธรรมอันดีของสังคม

1.2.2 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม

1.2.3 ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นในความเป็นไทย และเห็นคุณค่าเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย แสดงออกได้อย่างเหมาะสมในชีวิตประจำวัน

1.2.4 ผู้เรียนยอมรับเหตุผลความคิดเห็นของผู้อื่น และมีมนุษย-สัมพันธ์ดี

1.2.5 ผู้เรียนมีวิธีการรักษาสุขภาพของตนเองให้แข็งแรง

1.2.6 ผู้เรียนรักษาอารมณ์และสุขภาพจิตให้ดีอยู่เสมอ

1.2.7 ผู้เรียนรู้และมีวิธีการป้องกันตนเองจากการล่อลวง ข่มเหง รังแก

1.2.8 ผู้เรียนไม่เพิกเฉยต่อการกระทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และอยู่ร่วมกันด้วยดีในครอบครัว ชุมชน และสังคม

ระดับ 2 พอใช้

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

1.1.1 ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่าน และเขียนได้เหมาะสมตามระดับชั้นในระดับผ่าน

1.1.2 ผู้เรียนมีความสามารถในด้านการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเหมาะสมตามระดับชั้น ในระดับผ่าน

1.1.3 ผู้เรียนมีความสามารถในด้านการคิดคำนวณเหมาะสมตามระดับชั้น ในระดับผ่าน

1.1.4 ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหา ในระดับผ่าน

1.1.5 ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้

1.1.6 ผู้เรียนมีความก้าวหน้าจากพื้นฐานเดิมด้านความรู้ความเข้าใจและทักษะต่าง ๆ ตามหลักสูตร มีแนวโน้มไม่แน่นอนในแต่ละปี

1.1.7 ค่าเฉลี่ยผลการทดสอบระดับชาติของผู้เรียนไม่มีพัฒนาการแต่มีความพยายามในการยกระดับผลการทดสอบระดับชาติให้สูงขึ้น

1.1.8 ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี พร้อมที่จะศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้นหรือมีวุฒิภาวะทางอาชีพเหมาะสมกับช่วงวัย

1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

1.2.1 ผู้เรียนมีความประพฤติด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสังคมและจิตสำนึกตามที่สถานศึกษากำหนดปรากฏไม่ชัดเจน

1.2.2 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.2.3 ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นในความเป็นไทย และแสดงออกได้อย่างเหมาะสม

1.2.4 ผู้เรียนยอมรับเหตุผลความคิดเห็นของผู้อื่น และมีมนุษย-สัมพันธ์ดี

1.2.5 ผู้เรียนมีวิธีการรักษาสุขภาพของตนเองให้แข็งแรง

1.2.6 ผู้เรียนรักษาอารมณ์และสุขภาพจิตให้ดีอยู่เสมอ

1.2.7 ผู้เรียนรู้และมีวิธีการป้องกันตนเองจากการล่อลวง ข่มเหง รังแก

1.2.8 ผู้เรียนไม่เพิกเฉยต่อการกระทา สิ่งที่ไม่ถูกต้อง และอยู่ร่วมกันด้วยดีในครอบครัว ชุมชน และสังคม

ระดับ 1 ปรับปรุง

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

1.1.1 ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่าน และเขียนไม่เหมาะสมกับระดับชั้น ทำให้เป็นปัญหาต่อการเรียนรู้

1.1.2 ผู้เรียนมีความสามารถในด้านการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษไม่เหมาะสมกับระดับชั้น ทำให้เป็นปัญหาต่อการเรียนรู้

1.1.3 ผู้เรียนมีความสามารถในด้านการคิดคานวณไม่เหมาะสมกับระดับชั้น ทำให้เป็นปัญหาต่อการเรียนรู้

1.1.4 ผู้เรียนไม่สามารถตอบคำถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหาได้

1.1.5 ผู้เรียนไม่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้

1.1.6 ผู้เรียนไม่มีความก้าวหน้าจากพื้นฐานเดิมด้านความรู้ ความเข้าใจและทักษะต่าง ๆ ตามหลักสูตรในแต่ละปี

1.1.7 ค่าเฉลี่ยผลการทดสอบระดับชาติของผู้เรียนไม่มีพัฒนาการและไม่มีความพยายามในการยกระดับผลการทดสอบระดับชาติให้สูงขึ้น

1.1.8 ผู้เรียนไม่พร้อมที่จะศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้น หรือขาดวุฒิภาวะทางอาชีพ

1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

1.2.1 ผู้เรียนมีความประพฤติด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสังคมและจิตสำนึกตามที่สถานศึกษากำหนดปรากฏไม่ชัดเจน

1.2.2 ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.2.3 ผู้เรียนไม่มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นในความเป็นไทย

1.2.4 ผู้เรียนไม่ยอมรับเหตุผลความคิดเห็นของผู้อื่นและมีมนุษย-สัมพันธ์ดี

1.2.5 ผู้เรียนไม่มีวิธีการรักษาสุขภาพของตนเองให้แข็งแรง

1.2.6 ผู้เรียนไม่รักษาอารมณ์และสุขภาพจิตให้ดีได้

1.2.7 ผู้เรียนไม่รู้และไม่มีวิธีการป้องกันตนเองจากการถูกล่อลวง ข่มเหงและรังแก

1.2.8 ผู้เรียนวางเฉยต่อการกระทำสิ่งไม่ถูกต้อง

ตัวอย่างการเก็บรวบรวมข้อมูล

- ตรวจสอบเอกสารที่สะท้อนผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนจากข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์ เช่น แบบสรุปผลการอ่าน การเขียน การสื่อสารและการคิดคำนวณตามเกณฑ์ของแต่ละระดับชั้น เอกสารการวัดและประเมินผลผู้เรียนทุกระดับชั้น ชิ้นงานผลงานนักเรียน บันทึกการอ่านแบบสรุปรายงานการประเมินความสามารถ ในการอ่าน คิด วิเคราะห์และเขียนโครงงาน ชิ้นงาน บันทึกการทำงาน รายงานสรุปผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐานร่องรอยการจัดกิจกรรม โครงการ เอกสารหลักฐานแสดงสุขภาวะทางร่างกาย อารมณ์ สังคม แบบบันทึกพฤติกรรมทางสังคม

- สังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียน เช่น ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ การใช้อินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีสารสนเทศ พฤติกรรมที่สะท้อนคุณลักษณะและค่านิยมของผู้เรียนตามที่สถานศึกษากำหนด เช่น การเข้าแถว การแสดงความเคารพ การพูดจากิริยามารยาท การไหว้ ฯลฯ และพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน การอภิปรายแสดงความคิดเห็น การร่วมกันแก้ไขปัญหา ฯลฯ

- สัมภาษณ์ผู้เรียนเกี่ยวกับความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย เช่น นักเรียนรู้สึกอย่างไรที่เกิดเป็นคนในท้องถิ่นนี้ นักเรียนภูมิใจสิ่งใดบ้างในท้องถิ่น นักเรียนชอบหรือไม่ชอบกับการเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญ ถ้าชอบ/ไม่ชอบเพราะอะไร ฯลฯ

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ประเด็นพิจารณา

1. การมีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน
2. การวางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2.1 การวางแผนและดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนรอบด้านทุกกลุ่มเป้าหมาย และดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม

2.2 การวางแผนและดำเนินงานพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ

2.3 การวางแผนการบริหารและการจัดการข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ

2.4 การวางแผนและจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

3. การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และการร่วมรับผิดรับชอบต่อผลการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

4. การกำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษา

ระดับคุณภาพ

ระดับ 4 ดีเยี่ยม

1. สถานศึกษามีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่กำหนดไว้ตรงกับวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาชาติ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ท้องถิ่นอย่างชัดเจน

2. สถานศึกษามีแผนและดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสม ครอบคลุมประเด็นหลักต่อไปนี้

2.1 พัฒนาวิชาการที่เน้นผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ทุกคน และดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม

2.2 พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ มีความรู้ความสามารถและทักษะตามมาตรฐานตำแหน่ง

2.3 บริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัย นำไปประยุกต์ใช้ได้ และดำเนินการอย่างเป็นระบบ

2.4 จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่ดีและกระตุ้นให้ผู้เรียนใฝ่เรียนรู้ทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย

3. ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและมีเครือข่ายความร่วมมือในการร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

4. สถานศึกษากำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม ชัดเจน และเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม

ระดับ 3 ดี

1. สถานศึกษามีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่กำหนดไว้ตรงกับวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาชาติ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ท้องถิ่นอย่างชัดเจน

2. สถานศึกษามีแผนและดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสม ครอบคลุมประเด็นหลักต่อไปนี้

2.1 พัฒนาวิชาการที่เน้นผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย และดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม

2.2 พัฒนาครูและบุคลากรที่ให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ

2.3 บริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัยและนำไปประยุกต์ใช้ได้

2.4 จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่ดี

3. ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและมีเครือข่ายความร่วมมือในการร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

4. สถานศึกษากำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม ชัดเจน

ระดับ 2 พอใช้

1. สถานศึกษามีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่กำหนดไว้ตรงกับวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาชาติ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่น แต่ขาดความชัดเจน

2. สถานศึกษามีแผนและดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสม ครอบคลุมประเด็นหลักต่อไปนี้

2.1 พัฒนาวิชาการที่เน้นผู้เรียน และมีการดำเนินการ

2.2 พัฒนาครูและบุคลากรที่ให้มีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานตำแหน่ง

2.3 บริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศที่มีความถูกต้อง หรือครบถ้วน หรือทันสมัยหรือนำไปประยุกต์ใช้ได้

2.4 จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่ดี

3. ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมและมีเครือข่ายความร่วมมือในการร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาอยู่ในระดับน้อย

4. สถานศึกษากำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษาแต่ไม่เป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนด

ระดับ 1 ปรับปรุง

1. สถานศึกษามีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่กำหนดไว้ตรงกับวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาชาติ แต่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นขาดความชัดเจน

2. สถานศึกษามีแผนและดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษาไม่เหมาะสมและขาดความครอบคลุมประเด็นหลักต่อไปนี้

2.1 พัฒนาวิชาการที่ไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย หรือไม่ครบทุกคนและดำเนินการอย่างไม่เป็นรูปธรรม

2.2 พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถตามหน้าที่ที่ไม่ครบทุกคน

2.3 จัดการข้อมูลสารสนเทศที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน แต่ไม่ทันสมัยและไม่มีการนำไปประยุกต์ใช้

2.4 จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่ไม่ดีและไม่กระตุ้นให้ผู้เรียนใฝ่เรียนรู้

3. ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับน้อยมาก

4. ไม่มีการกำกับติดตามและประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษา

ตัวอย่างการเก็บรวบรวมข้อมูล

- ตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแผนปฏิบัติการประจำปี แผนพัฒนาวิชาการ แผนบริหารจัดการสารสนเทศ แผนพัฒนาครู/บุคลากรแผนการกำกับนิเทศ ติดตามการประเมินผลของสถานศึกษา แผนการจัดสภาพแวดล้อม ฯลฯ

- สัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้เรียน และผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษา เช่น กระบวนการได้มาของเป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ทำอย่างไรบ้าง มีขั้นตอนอย่างไร การกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจดำเนินการอย่างไร ใครมีส่วนเกี่ยวข้องบ้าง สถานศึกษามีการดำเนินการสร้างความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องอย่างไร สถานศึกษานำแผนไปสู่การปฏิบัติอย่างไร สถานศึกษาแบ่งบทบาทหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติตามแผนอย่างไร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมต่อผลการดำเนินการสถานศึกษาหรือไม่ อย่างไร สถานศึกษามีเครือข่ายในการทำงานกับใคร/หน่วยงานใดบ้างและมีส่วนร่วมอย่างไร สถานศึกษามีการกำกับติด ตามและมีวิธีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างไร ฯลฯ

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประเด็นพิจารณา

1. การมีกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม
2. การจัดการเรียนการสอนที่ยึดโยงกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่น

3. การตรวจสอบและประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

ระดับคุณภาพ

ระดับ 4 ดีเยี่ยม

1. การมีกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม

1.1 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ตนเอง กำหนดเนื้อหาสาระกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดเป็นรายบุคคลอย่างเป็นรูปธรรมทั้งระบบ

1.2 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการคิดได้ปฏิบัติจริงด้วยวิธีการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สรุปองค์ความรู้ และสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

1.3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ แสดงออก นำเสนอผลงาน แสดงความคิดเห็นคิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และแสวงหาความรู้จากสื่อเทคโนโลยีด้วยตนเองอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

1.4 ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยเชื่อมโยงบูรณาการสาระการเรียนรู้และทักษะด้านต่าง ๆ

1.5 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้

1.6 ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

2. การจัดการเรียนการสอนที่ยึดโยงกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่น

2.1 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน

2.2 ชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นหรือร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

3. การตรวจสอบและประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

3.1 ประเมินผู้เรียนจากสภาพจริง

3.2 มีขั้นตอนตรวจสอบและประเมินอย่างเป็นระบบ

3.3 ใช้เครื่องมือและวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับเป้าหมายและการจัดการเรียนการสอน

3.4 นักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล

3.5 ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนและผู้เรียนนำไปใช้พัฒนาตนเอง

ระดับ 3 ดี

1. การมีกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม

1.1 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ตนเอง กำหนดเนื้อหาสาระกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดเป็นรายบุคคล

1.2 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยการคิดได้ปฏิบัติจริงด้วยวิธีการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สรุปองค์ความรู้ และสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

1.3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ แสดงออก นำเสนอผลงาน แสดงความคิดเห็นคิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และแสวงหาความรู้จากสื่อเทคโนโลยีด้วยตนเอง

1.4 ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยเชื่อมโยงบูรณาการสาระการเรียนรู้และทักษะด้านต่าง ๆ

1.5 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้

1.6 ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย

2. การจัดการเรียนการสอนที่ยึดโยงกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่น

2.1 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน

2.2 ชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นหรือร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3. การตรวจสอบและประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

3.1 ประเมินผู้เรียนจากสภาพจริง

3.2 มีขั้นตอนตรวจสอบและประเมินอย่างเป็นระบบ

3.3 ใช้เครื่องมือและวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับเป้าหมายและการจัดการเรียนการสอน

3.4 นักเรียนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล

3.5 ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน

ระดับ 2 พอใช้

1. การมีกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม

1.1 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ตนเอง กำหนดเนื้อหาสาระและกิจกรรม

1.2 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยการคิดได้ปฏิบัติจริง

1.3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ แสดงออก นำเสนอผลงาน แสดงความคิดเห็นคิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และแสวงหาความรู้จากสื่อเทคโนโลยีด้วยตนเอง

1.4 ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยเชื่อมโยงบูรณาการสาระการเรียนรู้และทักษะด้านต่าง ๆ

1.5 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม และสื่อการเรียน

1.6 ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย

2. การจัดการเรียนการสอนที่ยึดโยงกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่น

2.1 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2 ชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น หรือร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3. การตรวจสอบและประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน

3.1 ประเมินผู้เรียนจากสภาพจริง

3.2 มีขั้นตอนตรวจสอบและประเมิน

3.3 ใช้เครื่องมือและวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับเป้าหมายและการจัดการเรียนการสอน

3.4 ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน

ระดับ 1 ปรับปรุง

1. การมีกระบวนการเรียนการสอนที่ไม่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม

1.1 ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ตนเอง กำหนดเนื้อหาสาระกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดเป็นรายบุคคล

1.1.1 ไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยการคิดได้ปฏิบัติจริง ด้วยวิธีการและแหล่งเรียนรู้ สรุปองค์ความรู้

1.1.2 ไม่จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ แสดงออก นำเสนอผลงานแสดงความคิดเห็น คิดเป็น ทำเป็น และรักการอ่าน

1.1.3 ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยไม่เชื่อมโยงบูรณาการสาระการเรียนรู้และทักษะด้านต่าง ๆ

1.1.4 ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม และสื่อการเรียน

1.1.5 ผู้เรียนไม่มีการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย

2. การจัดการเรียนการสอนที่ไม่ยึดโยงกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่น

2.1 ไม่จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2 ชุมชนไม่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นหรือร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3. การตรวจสอบและประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนไม่เป็นระบบและไม่มีประสิทธิภาพ

3.1 ไม่ประเมินผู้เรียนจากสภาพจริง

3.2 ตรวจสอบและประเมินอย่างไม่เป็นระบบ

3.3 นักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่มีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล

3.4 ไม่ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน

ตัวอย่างการเก็บรวบรวมข้อมูล

- ตรวจสอบเอกสารหลักฐานต่าง ๆ เช่น หลักสูตรสถานศึกษา แผนการจัดการเรียนรู้บันทึกผลหลังสอน เอกสารหลักฐานการวัดและประเมินผล เครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้สมุดการบ้านที่แสดงให้เห็นการให้ข้อมูลย้อนกลับ ชิ้นงานหรือผลงานของผู้เรียน/แฟ้มสะสมงาน สื่อการเรียนการสอน และแหล่งเรียนรู้ ฯลฯ

- สังเกตกระบวนการเรียนการสอน พฤติกรรมการสอนของครู เช่น การใช้คำถามหลากหลายระดับเพื่อส่งเสริมการคิดขั้นสูง พฤติกรรมการดูแลเอาใจใส่ การมอบหมายงานของครูปฏิสัมพันธ์ของครูกับผู้เรียน เช่น ความเป็นกันเองของครูกับผู้เรียน การสนทนาโต้ตอบของครูกับผู้เรียนพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน เช่น ความกระตือรือร้นในการเรียนการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

ความสนใจในการร่วมกิจกรรม สภาพบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้เรียน กิจกรรมตอบสนองความสนใจของผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม ฯลฯ

- สัมภาษณ์นักเรียนและครู เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เช่น นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร นักเรียนได้ร่วมกำหนดเกณฑ์การประเมินผลงาน/ชิ้นงานต่าง ๆ หรือร่วมประเมินผลการเรียนหรือไม่ อย่างไรนักเรียนมีโอกาสได้ไปเรียนรู้จากชุมชนในเรื่องใดและจากแหล่งเรียนรู้ใดบ้าง นักเรียนชอบเรียนวิชาอะไร เพราะเหตุใด ครูใช้วิธีการวัดและประเมินผลความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนด้วยวิธีการใดบ้าง ฯลฯ

มาตรฐานที่ 4 ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

ประเด็นพิจารณาการใช้ระบบการประกันคุณภาพภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น การตัดสินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยภาพรวม ให้ตัดสินจากผลการประเมิน 4 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมาตรฐานที่ 4 ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลโดยนำผลการประเมินรายมาตรฐานเหล่านั้น มาพิจารณาเป็นภาพรวมเพื่อตัดสินระดับคุณภาพของสถานศึกษาตามระดับคุณภาพ ดังนี้

ระดับ 4 ดีเยี่ยม

1. ผลประเมินมาตรฐานคุณภาพของผู้เรียนอยู่ในระดับดีเยี่ยม โดยมีพัฒนาการของค่าเฉลี่ยผลการทดสอบระดับชาติสูงขึ้น มีความสามารถในการอ่านและเขียนสามารถสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สามารถในการคิดคำนวณ มีความสามารถในการคิด ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ดี และมีความประพฤติด้านคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะตามที่สถานศึกษากำหนดปรากฏอย่างชัดเจน

2. ผลประเมินมาตรฐานกระบวนการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับดีเยี่ยมโดยมีการวางแผน การดำเนินงานตามแผน การตรวจสอบผลการดำเนินงาน และการปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

3. ผลประเมินมาตรฐานกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีผลประเมินอยู่ในระดับดีเยี่ยม โดยมีการวิเคราะห์ ออกแบบและจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร และบริบทสถานศึกษา พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลจากสภาพจริงในทุกขั้นตอน

4. ผลประเมินมาตรฐานระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลอยู่ในระดับดีเยี่ยมโดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ความร่วมมือในการวางระบบและดำเนินงานประกัน

คุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นอย่างดี และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความมั่นใจต่อระบบการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาในระดับสูง

ระดับ 3 ดี

1. ผลประเมินมาตรฐานคุณภาพของผู้เรียนอยู่ในระดับดีหรือดีเยี่ยม โดยมีพัฒนาการของค่าเฉลี่ยผลการทดสอบระดับชาติสูงขึ้น มีความสามารถในการอ่านและเขียน สามารถสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สามารถในการคิดคำนวณ มีความสามารถในการคิดใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ดี และมีความประพฤติด้านคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะตามที่สถานศึกษากำหนดปรากฏอย่างชัดเจน

2. ผลประเมินมาตรฐานกระบวนการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับดีหรือดีเยี่ยม โดยมีการวางแผน การดำเนินงานตามแผน การตรวจสอบผลการดำเนินงานและการปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้น อย่างต่อเนื่อง

3. ผลประเมินมาตรฐานกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับดีหรือดีเยี่ยม โดยมีการวิเคราะห์ทำความเข้าใจเป้าหมายของหลักสูตรบริบทสถานศึกษา พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลในทุกขั้นตอน

4. ผลประเมินมาตรฐานระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลอยู่ในระดับดีหรือดีเยี่ยม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความมั่นใจต่อระบบการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาในระดับสูง

ระดับ 2 พอใช้

1. ผลประเมินมาตรฐานคุณภาพของผู้เรียนอยู่ในระดับพอใช้

2. ผลประเมินมาตรฐานกระบวนการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับพอใช้ ไม่มีการวางแผน การดำเนินงานตามแผน การตรวจสอบผลการดำเนินงานและการปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้น อย่างใดอย่างหนึ่ง

3. ผลประเมินมาตรฐานกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับพอใช้ มีการวิเคราะห์ทำความเข้าใจเป้าหมายความต้องการของหลักสูตรบริบทสถานศึกษา พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ การนำไปใช้และการประเมินผลแต่ขาดความถูกต้องสมบูรณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

4. ผลประเมินมาตรฐานระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลอยู่ในระดับพอใช้และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความมั่นใจต่อระบบการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา

ระดับ 1 ปรับปรุง

1. ผลประเมินมาตรฐานคุณภาพของผู้เรียนอยู่ในระดับพอใช้หรือปรับปรุง

2. ผลประเมินมาตรฐานกระบวนการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับพอใช้หรือปรับปรุง ไม่มีการวางแผน การดำเนินงานตามแผน การตรวจสอบผลการดำเนินงานและการปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้น อย่างใดอย่างหนึ่ง

3. ผลประเมินมาตรฐานกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับพอใช้หรือปรับปรุง ไม่มีการวิเคราะห์ทำความเข้าใจเป้าหมายของหลักสูตรบริบทสถานศึกษา และบริบทในการศึกษาของชาติ ขาดความสมบูรณ์ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ การนำไปใช้ และการประเมินผลในทุกขั้นตอน

4. ผลประเมินมาตรฐานระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลอยู่ในระดับพอใช้หรือปรับปรุง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่มีความมั่นใจต่อระบบการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา

ตัวอย่างการเก็บรวบรวมข้อมูล

- ตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับการวางระบบและการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีรูปแบบหรือกระบวนการที่ใช้ดำเนินงานประกันคุณภาพของสถานศึกษา ฯลฯ

- สัมภาษณ์นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา พ่อแม่ ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน/ท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการวางระบบและดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เช่น ท่านมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาอย่างไรบ้าง ท่านมีความพึงพอใจต่อการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาหรือไม่อย่างไร ฯลฯ

การตัดสินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยภาพรวม

การตัดสินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยภาพรวม ให้ตัดสินจากผลการประเมิน 4 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมาตรฐานที่ 4 ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลโดยนำผลการประเมินรายมาตรฐานเหล่านั้น มาพิจารณาเป็นภาพรวมเพื่อตัดสินระดับคุณภาพของสถานศึกษาตามระดับคุณภาพ ดังนี้

ระดับ 4 ดีเยี่ยม

1. ผลประเมินมาตรฐานคุณภาพของผู้เรียนอยู่ในระดับดีเยี่ยม โดยมีพัฒนาการของค่าเฉลี่ยผลการทดสอบระดับชาติสูงขึ้น มีความสามารถในการอ่านและเขียน สามารถสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สามารถในการคิดคำนวณ มีความสามารถในการคิด ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ดี และมีความประพฤติด้านคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะตามที่สถานศึกษากำหนดปรากฏอย่างชัดเจน

2. ผลประเมินมาตรฐานกระบวนการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับดีเยี่ยมโดยมีการวางแผน การดำเนินงานตามแผน การตรวจสอบผลการดำเนินงาน และการปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

3. ผลประเมินมาตรฐานกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีผลประเมินอยู่ในระดับดีเยี่ยม โดยมีการวิเคราะห์ ออกแบบและจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร และบริบทสถานศึกษา พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลจากสภาพจริงในทุกขั้นตอน

4. ผลประเมินมาตรฐานระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลอยู่ในระดับดีเยี่ยมโดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ความร่วมมือในการวางระบบ และดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นอย่างดี และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความมั่นใจต่อระบบการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาในระดับสูง

ระดับ 3 ดี

1. ผลประเมินมาตรฐานคุณภาพของผู้เรียนอยู่ในระดับดีหรือดีเยี่ยมโดยมีพัฒนาการของค่าเฉลี่ยผลการทดสอบระดับชาติสูงขึ้น มีความสามารถในการอ่านและเขียนสามารถสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สามารถในการคิดคำนวณ มีความสามารถในการคิด ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ดี และมีความประพฤติด้านคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะตามที่สถานศึกษากำหนดปรากฏอย่างชัดเจน

2. ผลประเมินมาตรฐานกระบวนการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับดีหรือดีเยี่ยม โดยมีการวางแผน การดำเนินงานตามแผน การตรวจสอบผลการดำเนินงานและการปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้น อย่างต่อเนื่อง

3. ผลประเมินมาตรฐานกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับดีหรือดีเยี่ยม โดยมีการวิเคราะห์ทำความเข้าใจเป้าหมายของหลักสูตรบริบทสถานศึกษาพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลในทุกขั้นตอน

4. ผลประเมินมาตรฐานระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลอยู่ในระดับดีหรือดีเยี่ยม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความมั่นใจต่อระบบการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาในระดับสูง

ระดับ 2 พอใช้

1. ผลประเมินมาตรฐานคุณภาพของผู้เรียนอยู่ในระดับพอใช้

2. ผลประเมินมาตรฐานกระบวนการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับพอใช้ ไม่มีการวางแผน การดำเนินงานตามแผน การตรวจสอบผลการดำเนินงานและการปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้น อย่างใดอย่างหนึ่ง

3. ผลประเมินมาตรฐานกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับพอใช้ มีการวิเคราะห์ทำความเข้าใจเป้าหมายความต้องการของหลักสูตรบริบทสถานศึกษา พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ การนำไปใช้ และการประเมินผลแต่ขาดความถูกต้องสมบูรณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

4. ผลประเมินมาตรฐานระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลอยู่ในระดับพอใช้และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความมั่นใจต่อระบบการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา

ระดับ 1 ปรับปรุง

1. ผลประเมินมาตรฐานคุณภาพของผู้เรียนอยู่ในระดับพอใช้หรือปรับปรุง

2. ผลประเมินมาตรฐานกระบวนการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับพอใช้หรือปรับปรุง ไม่มีการวางแผน การดำเนินงานตามแผน การตรวจสอบผลการดำเนินงานและการปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้น อย่างใดอย่างหนึ่ง

3. ผลประเมินมาตรฐานกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับพอใช้หรือปรับปรุง ไม่มีการวิเคราะห์ทำความเข้าใจเป้าหมายของหลักสูตรบริบทสถานศึกษาและบริบทในการศึกษาของชาติ ขาดความสมบูรณ์ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ การนำไปใช้ และการประเมินผลในทุกขั้นตอน

4. ผลประเมินมาตรฐานระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลอยู่ในระดับพอใช้หรือปรับปรุง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่มีความมั่นใจต่อระบบการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา

ประกาศใช้กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561

นโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองที่กำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพคนไทย และการศึกษาไทยในอนาคต ประกอบกับมีนโยบายให้ปฏิรูประบบการประเมินและการประกันคุณภาพ ทั้งภายในและภายนอกของทุกระดับก่อนจะมีการประเมินคุณภาพ

ในรอบต่อไปจำเป็นต้องปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกัน จึงให้ยกเลิกประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาลงวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ลงวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2559 และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ลงวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 9 (3) ได้กำหนดการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักที่สำคัญข้อหนึ่ง คือ มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา โดยมาตรา 31 ให้กระทรวงมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท กาหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา และมาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่องโดยมีการจัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 9 (3) มาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมาตรา 5 มาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ประกอบกับมติคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการประชุมครั้งที่ 5/2561 เมื่อวันศุกร์ที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ จึงประกาศให้ใช้มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อเป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้งประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในการพัฒนาส่งเสริม สนับสนุน กำกับดูแล และติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามเอกสารแนบท้ายประกาศฉบับนี้

มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แนบท้ายประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ ฉบับลงวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2561

มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 มีจำนวน 3 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แต่ละมาตรฐานมีรายละเอียด ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

1) มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ

2) มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา

3) มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม

4) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

5) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา

6) มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ

1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

1) การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด

2) ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย

3) การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย

4) สุขภาวะทางร่างกาย และจิตสังคม

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ

2.1 มีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน

2.2 มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา

2.3 ดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมาย

2.4 พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ

2.5 จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

2.6 จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.1 จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้

3.2 ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

3.3 มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก

3.4 ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน

3.5 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

แนวทางการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา

1. การประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาและการตัดสินระดับคุณภาพตามมาตรฐานให้เป็นไปตามหลักการตัดสินโดยอาศัยความเชี่ยวชาญ (Expert judgment) และการตรวจทานผลการประเมินโดยคณะกรรมการประเมินในระดับเดียวกัน (Peer review) โดยเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ คณะกรรมการประเมินต้องมีความรู้อย่างรอบด้านและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันในการตัดสินเพื่อให้ระดับคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งจะไม่ใช่การให้คะแนนตามความคิดเห็นของคนใดคนหนึ่ง

2. การประเมินคุณภาพภายในเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่ต้องตรวจสอบและประเมินตนเองตามสภาพบริบทของสถานศึกษาที่แท้จริง โดยให้ความสำคัญกับการประเมินเชิงคุณภาพ ผนวกกับการประเมินเชิงปริมาณควบคู่กันไป การตัดสินคุณภาพของสถานศึกษาให้ใช้เกณฑ์การให้คะแนนผลงานหรือกระบวนการที่ไม่แยกส่วนหรือแยกองค์ประกอบในการกำหนดคะแนนประเมิน แต่เป็นการประเมินในภาพรวมของผลการดำเนินงานหรือกระบวนการดำเนินงาน (Holistic rubrics)

3. การกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานภายในของสถานศึกษา ให้สถานศึกษากำหนดเป้าหมายและเกณฑ์การประเมินตามสภาพบริบทของสถานศึกษาเอง เพื่อตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษา โดยให้ยึดหลักการดำเนินงานเพื่อพัฒนา และสะท้อนคุณภาพการดำเนินงานตามเป้าหมายที่กำหนดตามมาตรฐานของสถานศึกษา

4. การประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้เน้นการประเมินตามหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เกิดจากการปฏิบัติงานตามสภาพจริงของสถานศึกษา (Evidence based) โดยเลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมและสะท้อนคุณภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน และมีเป้าหมายการประเมินเพื่อการพัฒนา ลดภาระการจัดเก็บข้อมูลและเอกสารที่ไม่จำเป็นในการประเมิน แต่ข้อมูลต้องมีความน่าเชื่อถือและสามารถตรวจสอบผลการประเมินได้ตามสภาพบริบทของสถานศึกษานั้น ๆ

5. คณะที่ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาควรศึกษามาตรฐานการศึกษาและประเด็นพิจารณาที่กำหนดให้เข้าใจถ่องแท้ก่อนดำเนินการประเมินคุณภาพสถานศึกษา

ของตนหลังประเมินแล้วให้แจ้งผลการประเมินและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาสรุปและเขียนรายงานการประเมินตนเอง (Self-assessment report)

6. ในการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้สถานศึกษาดำเนินการ ดังนี้

6.1 ให้มีการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

6.2 ให้มีคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในอย่างน้อย 3 คน โดยอย่างน้อยต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่หน่วยงานต้นสังกัดขึ้นทะเบียนไว้อย่างน้อย 1 คน

6.3 ในการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้ใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสม

7. ให้สถานศึกษาสรุปและจัดทำรายงานการประเมินตนเองที่สะท้อนคุณภาพผู้เรียนและผลสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษา นำเสนอรายงานต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและหน่วยงานต้นสังกัด เผยแพร่รายงานต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเตรียมรับการประเมินคุณภาพภายนอกต่อไป

8. โครงสร้างรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ให้ยึดตามแนวทางที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด ซึ่งโดยทั่วไปประกอบด้วยเนื้อหา 4 ส่วน คือ

8.1 ข้อมูลพื้นฐาน

8.2 ผลประเมินตนเองของสถานศึกษา

8.3 สรุปผล แนวทางการพัฒนา และความต้องการการช่วยเหลือ

8.4 ภาคผนวก

สิ่งสำคัญที่สุดของรายงานการประเมินตนเองคือกระบวนการพัฒนาคุณภาพซึ่งหมายรวมถึง กิจกรรม/โครงการ/งานที่สถานศึกษาดำเนินการที่จะสะท้อนให้เห็นถึงหลักการ แนวคิดของผู้บริหารสถานศึกษา การมีเป้าหมายหรือรูปแบบที่ชัดเจนในการพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งทุกกิจกรรม/โครงการส่งผลถึงการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

9. ข้อควรตระหนักในการประเมินคุณภาพภายใน

9.1 ผู้ประเมินควรมีความรู้สึกและเข้าใจบริบทของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทั้งในแง่มุมของภาระงาน โครงสร้าง เทคนิคต่าง ๆ ที่ใช้ในการบริหาร และการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และมีประสบการณ์เพียงพอ เพื่อการช่วยชี้แนะการปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน และตรงประเด็น เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาอย่างแท้จริง

9.2 ผู้ประเมินควรวิเคราะห์อภิปรายด้วยใจเป็นกลาง โดยพิจารณาจากข้อมูลหลักฐานที่เก็บรวบรวมจากภารกิจงานหลาย ๆ ด้าน ทั้งข้อมูลปัจจุบัน และผลการประเมินการ

ดำเนินงานที่ผ่านมา (อาจพิจารณาย้อนหลัง 3 ปี) ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าในการพัฒนาว่าอยู่ในระดับใด

9.3 สิ่งที่มีคุณค่ามากที่สุดที่ได้รับจากการประเมินภายในของสถานศึกษา คือ การได้รับข้อชี้แนะ คำแนะนำแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาที่เป็นรูปธรรมและปฏิบัติได้จริง ดังนั้น ผู้ประเมินจึงควรรู้ความเคลื่อนไหวของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการพัฒนาการเรียนการสอน

9.4 การกำหนดระยะเวลาดำเนินการประเมินภายในของสถานศึกษานั้นให้สถานศึกษากำหนดได้เองตามความเหมาะสม แต่ควรสอดคล้องกับสภาพและบริบทของการดำเนินงาน เพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลักฐานเช่น แผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา แผนการเรียนรู้ บันทึกหลังสอนรายงานประชุม เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าเอกสารหลักฐานต่าง ๆ นั้น เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน ไม่ใช่การสร้างเอกสารหลักฐานเพิ่มเติม

9.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนของการสังเกตและสัมภาษณ์นั้น ควรกระทำด้วยความระมัดระวัง ต้องสร้างความรู้สึกเป็นมิตรมากกว่าการจับผิดหรือการกล่าวโทษ และควรพูดคุยสอบถามด้วยความสุภาพและสร้างความไว้วางใจเป็นอันดับแรก ก่อนที่จะสอบถามเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และระเบียบกฎหมาย แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา และระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เนื่องจากเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งส่งผลดีต่อการเรียนรู้และการเตรียมความพร้อมของนักเรียนเพื่อเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคม ต่อไปนี้คือบทสรุปที่แสดงถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาและระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ช่วยให้สถานศึกษาสามารถรักษามาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับเกณฑ์และมาตรฐานที่กำหนด การตรวจสอบและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอช่วยให้สามารถตรวจจับปัญหาและข้อบกพร่องได้เร็ว และทำการปรับปรุงอย่างทันท่วงทีเพื่อให้การศึกษาอยู่ในระดับที่ดี โดยการสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพของครูและบุคลากรการศึกษา ซึ่งเป็นการเพิ่มความสามารถและทักษะของครูในการให้การศึกษา ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนและสังคมได้ดีขึ้น โดยการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและการพัฒนาหลักสูตรที่ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและการทำงานในอนาคต

การศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

ข้อมูลโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

1. บริบทและการจัดการศึกษาโดยรวม

กรุงเทพมหานครเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีระเบียบการปกครองตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร โดยมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมาจากการเลือกตั้งและเป็นผู้กำหนดนโยบายในการจัดการศึกษา เป็นโรงเรียนหนึ่งในทางเลือกของคนกรุงเทพมหานครที่จะมีโอกาสในการศึกษา เปิดโอกาสทางการศึกษาให้ครอบคลุมเด็กและเยาวชนทุกกลุ่ม ทุกพื้นที่อย่างเท่าเทียม รวมถึงยกระดับมาตรฐานการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและทันสมัย สามารถแข่งขันได้ทั้งในระดับประเทศ และระดับสากล โดยการเพิ่มทักษะด้านภาษา 2 ภาษาให้กับโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครเพิ่มมากขึ้น รวมถึงส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถ คุณธรรมและจริยธรรม มีความพร้อมที่จะก้าวสู่การศึกษาในระดับสูงเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนากรุงเทพมหานครและประเทศชาติ (ศุภลักษณ์ มีปาน, 2563)

2. จำนวนโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

จากรายงานสถิติทางการศึกษา ปีการศึกษา 2566 สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2566) ได้รายงานจำนวนโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครทั้งหมดมี 437 โรงเรียน โดยจำแนกตามช่วงชั้นที่โรงเรียนที่เปิดสอน (สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, 2566) ดังนี้

2.1 อนุบาลศึกษา และประถมศึกษา จำนวน 327 โรงเรียน

2.2 ประถมศึกษา จำนวน 1 โรงเรียน

2.3 ประถมศึกษและมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1 โรงเรียน

2.4 อนุบาลศึกษา ประถมศึกษา จำนวน 98 โรงเรียน และมัธยมศึกษาตอนต้น

2.5 อนุบาลศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 4 โรงเรียน และมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.6 มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 6 โรงเรียน

3. ขนาดโรงเรียน จำแนกตามจำนวนนักเรียน

3.1 ขนาดเล็ก (นักเรียน 1-400 คน) จำนวน 227 โรงเรียน

3.1.1 นักเรียนไม่เกิน 50 คน จำนวน 9 โรงเรียน

3.1.2 นักเรียน 51-100 คน จำนวน 40 โรงเรียน

3.1.3 นักเรียน 101-200 คน จำนวน 88 โรงเรียน

3.1.4 นักเรียน 201-300 คน จำนวน 49 โรงเรียน

3.1.5 นักเรียน 301-400 คน จำนวน 41 โรงเรียน

3.2 ขนาดกลาง (นักเรียน 401-800 คน) จำนวน 106 โรงเรียน

3.3 ขนาดใหญ่ (นักเรียนมากกว่า 800 คน ขึ้นไป) จำนวน 104 โรงเรียน

4. แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานครฉบับที่ 3 สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2566) ได้กำหนดแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานครฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2564-2569) ดังนี้

วิสัยทัศน์

จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาสู่อัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครที่พร้อมด้วยคุณธรรม

พันธกิจ

1. ส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศ
2. ส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียนให้มีอัตลักษณ์แห่งมหานคร
3. เสริมสร้างประสิทธิภาพจัดการศึกษาตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง
4. ส่งเสริม และพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการดิจิทัลเพื่อการศึกษา
5. เสริมสร้าง และพัฒนาทุนมนุษย์และบริหารจัดการสู่องค์การสมรรถนะสูง

ประเด็นยุทธศาสตร์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาผู้เรียนตามอัตลักษณ์แห่งมหานคร

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับประสิทธิภาพจัดการศึกษาตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาประสิทธิภาพการจัดการดิจิทัลเพื่อการศึกษา

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาทุนมนุษย์และบริหารจัดการสู่องค์การสมรรถนะสูง

รายละเอียดประเด็นยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับสื่อสารสนเทศและดิจิทัล และความเป็นเลิศ คือ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับประสิทธิภาพจัดการศึกษาตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาประสิทธิภาพการจัดการดิจิทัลเพื่อการศึกษา และประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาทุนมนุษย์และบริหารจัดการสู่องค์การสมรรถนะสูง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ผู้วิจัยได้ศึกษาผลงานวิจัยระเทศที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา และระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งมีผลงานวิจัย ดังนี้

อมรรัตน์ ไชยตะมาตย์ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบ ดำเนินการโดย 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ร่างรูปแบบการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน 3) นำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณา และระยะที่ 2 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้างานประกันคุณภาพในโรงเรียนและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 400 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1. รูปแบบการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) ปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน 2) ขอบข่ายการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน 3) กระบวนการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน และ 4) ผลลัพธ์ของการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน 2. รูปแบบการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 มีความเหมาะสมโดยรวมในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จในการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน 2) ขอบข่ายการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน 3) กระบวนการการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน และ 4) ผลลัพธ์ของการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

กิตติ์ดนัย แจงแสงทอง (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้การวิจัยเชิงปริมาณควบคู่การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการวิจัย 4 ขั้นตอน: 1) ศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) พัฒนารูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ทดลองใช้

รูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้น และ 4) ประเมินรูปแบบที่ผ่านการทดลองแล้ว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิชัยเชิงปริมาณ คือ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน รวม 117 คน และผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ประเมินภายนอก ผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ เครื่องมือวิจัย คือ รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และแบบประเมินความพึงพอใจวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน สถิติทดสอบสมมติฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แนวทางการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 7 ด้าน ตัวบ่งชี้ย่อย 63 ตัวบ่งชี้ 2) ผลการพัฒนารูปแบบฯ พบว่า มีองค์ประกอบ 2 องค์ประกอบ คือ 2.1 การประกันคุณภาพภายใน 2.2 รูปแบบการบริหารมี 5 ขั้น ใช้ชื่อ “E-PDCA” 3) ผลการวัดความรู้ผู้เข้ารับการอบรมการใช้รูปแบบฯ หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีการพัฒนาที่สูงขึ้น และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมาก 4) ผลการประเมินรูปแบบฯ พบว่า รูปแบบมีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

วิษณุ ทรัพย์สมบัติ และคณะ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา พ.ศ. 2561 สู่การปฏิบัติ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา พ.ศ. 2561 สู่การปฏิบัติ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/กลุ่มเป้าหมาย/แหล่งข้อมูล ได้แก่ คู่มือ รายงานสรุปผลโครงการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักทดสอบทางการศึกษา ปี พ.ศ. 2561-2563 ฐานข้อมูลจากระบบการรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-SAR) ปี พ.ศ. 2563 รวมทั้ง ครู ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนจากหน่วยงานต้นสังกัด และผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติวิเคราะห์ คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ (%) การวิเคราะห์ไขว้ ค่ามัชฌิมเลขคณิต (mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติเชิงอ้างอิง คือ ค่าสถิติที (t-test) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์และสร้างข้อสรุป โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ผลการศึกษาสรุปว่า แนวทางฯ มีจำนวน 8 แนวทาง คือ 1) การสื่อสารและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพกายในของสถานศึกษา พ.ศ. 2561 2) การจัดทำคู่มือดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา 3) การพัฒนาเครือข่ายนวัตกรรมคุณภาพสถานศึกษา 4) การพัฒนาระบบการรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-SAR) 5) การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา 6) การยกย่องเชิดชูเกียรติสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลระบบการประกันคุณภาพ

ภายในของสถานศึกษา (IQA AWARD) 7) การถอดประสบการณ์ของสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา (IQA AWARD) และ 8) การบูรณาการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพระดับห้องเรียนที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

สังวาร วังแจ่ม (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยองค์กรในประเทศกับต่างประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการเปรียบเทียบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยองค์กรในประเทศกับต่างประเทศ ซึ่งองค์กรในประเทศ คือ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ส่วนองค์กรต่างประเทศ คือ องค์กรที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย องค์กร Western Association of Schools and Colleges (WASC) องค์กร Council of International Schools (CIS) องค์กร Education Development Trust (EDT) และองค์กร New England Association of Schools and Colleges (NEASC) เป็นต้น การประเมินโดยองค์กรในประเทศและต่างประเทศมีความเหมือนกัน คือ การประเมินมุ่งเน้นที่คุณภาพผู้เรียน คุณภาพการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้ข้อมูลจากรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ที่สถานศึกษาจัดส่งให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานกำกับดูแล เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญประกอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ตรวจสอบได้ที่สถานศึกษา และเมื่อเสร็จสิ้นการประเมินต้องมีการนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป ส่วนความต่างของการประเมินโดยองค์กรในประเทศกับต่างประเทศ คือ การประเมินโดยองค์กรต่างประเทศ สถานศึกษาต้องมีทักษะการสื่อสารในระดับสากลที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ยังมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการตั้งแต่การเป็นสมาชิกรายปีขององค์กรต่างประเทศที่ประสงค์ให้มาประเมิน รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการประเมินตามกำหนดเวลาที่นัดหมายกัน ขณะที่การประเมินโดยองค์กรในประเทศ คือ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) สถานศึกษาไม่มีค่าใช้จ่ายใด ๆ

กวีวัฒน์ ฤาชัยลาม และคณะ (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 2) การพัฒนารูปแบบการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ และ 3) ทดลองใช้และประเมิน

รูปแบบฯ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 24 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา กลุ่มบริหารวิชาการ จำนวน 24 คน ครูผู้ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน จำนวน 24 คน รวมทั้งสิ้น 72 คน และผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูผู้ได้รับมอบหมาย รวม 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบประเมินความพึงพอใจในการใช้รูปแบบฯ โดยใช้สถิติพื้นฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามี 7 ตัวชี้วัด 2) องค์ประกอบของกระบวนการบริหาร (K-PDCA) 5 ขั้นตอน คือ (1) การให้ความรู้ (Knowledge: K) (2) การวางแผน (Plan: P) (3) การดำเนินการตามแผน (Do: D) (4) การตรวจสอบ (Check: C) และ (5) การแก้ไขปรับปรุง (Act: A) 3) องค์ประกอบของมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามกฎกระทรวง 2561 มี 3 มาตรฐาน และผลการประเมินรูปแบบฯ พบว่า การประเมินความพึงพอใจโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และรูปแบบฯ มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมตั้งแต่การวางแผน ออกแบบ จัดการ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง รูปแบบการบริหารงานและการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามักประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก เช่น ปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จ ขอบข่ายการดำเนินงาน กระบวนการบริหารงาน และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น กระบวนการบริหารส่วนใหญ่ใช้หลักการ PDCA หรือ K/E-PDCA เพื่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

งานวิจัยต่างประเทศ

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งมีผลงานวิจัย ดังนี้

Arogundade and Belo (2019) ได้ทำการศึกษาการประกันคุณภาพ และประสิทธิภาพภายในของครูโรงเรียนประถมศึกษารัฐเอกนิติ ประเทศไนจีเรีย จากการศึกษา พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างการประกันคุณภาพและประสิทธิภาพภายในของครูระดับประถมศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในมาตรการประกันคุณภาพของโรงเรียนในชนบทและในเมือง สรุปได้จากผลการวิจัยที่พบว่าการประกันคุณภาพเป็นตัวแปรสำคัญของประสิทธิภาพภายในของครูระดับประถมศึกษา แนวทางพัฒนาควรมีหน่วยงานกำกับดูแลการจัดการศึกษาของ

โรงเรียนมีการติดตามกิจกรรมของครูอย่างใกล้ชิดโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพภายในของครูควรมีการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างสม่ำเสมอสำหรับผู้บริหารร้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการประกันที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมของครูเพื่อนำไปสู่เป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้

Seftiani et al. (2019) ได้ทำการศึกษาการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนอิสลามดารุลฮิคัม ประเทศอินโดนีเซีย งานวิจัยนี้ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ รวมทั้งการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกต จากการศึกษาพบว่า การประกันคุณภาพของโรงเรียนที่จัดทำขึ้นโดย Darul Hikam College ดำเนินการอย่างอิสระ เช่น ในการวางแผน การนำไปปฏิบัติ การเฝ้าติดตาม และการประเมิน การประกันคุณภาพภายในของการประเมินโปรแกรมในโรงเรียนดำเนินการทุกภาคการศึกษาและการประเมินผลการปฏิบัติงานผลลัพธ์ของการประเมินจะแนบมาในรูปแบบบัตรรายงานการทำงาน ข้อจำกัดที่โรงเรียนเผชิญ คือ การเคลื่อนย้ายครูเข้าและออกจากทรัพยากรมนุษย์เพื่อลดผลกระทบของการระดมครูโรงเรียนได้ปรับปรุงสวัสดิการของครูและพัฒนาชุดพัฒนาอย่างเข้มแข็งเนื่องจากครูและบุคลากรอื่น ๆ ไม่สามารถใช้ระบบได้นานเกินไป ดังนั้นทีมพัฒนาทรัพยากรบุคคลจึงทำงานอย่างหนัก เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ใหม่และรักษาคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์แบบเก่า ดังนั้นบุคลากรและผู้ค้ำประกันระบบประกันคุณภาพภายในจึงควรจัดทำนวัตกรรมโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างการประกันคุณภาพโรงเรียนอิสลาม

Wartini et al. (2019) ได้ทำการศึกษาการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในในการพัฒนาวัฒนธรรมโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในประเทศอินโดนีเซีย ผลการศึกษาพบว่าการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนดำเนินการได้ค่อนข้างดีวัฒนธรรมของโรงเรียนได้รับการพัฒนาค่อนข้างดี ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้จากความสำเร็จของมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ 8 ประการ เพื่อเป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับการประกันคุณภาพโรงเรียนอาจารย์ใหญ่ในฐานะผู้จัดการสามารถจัดการโรงเรียนได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น ครูดำเนินการกระบวนการเรียนรู้ที่น่าสนใจและสนุกสนานมากขึ้น สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียนที่ได้รับการดูแลอย่างดี ห้องสมุดที่สมบูรณ์และหลากหลายโรงเรียนที่เป็นมิตรต่อเด็กโปรแกรมนอกหลักสูตรที่หลากหลายและให้ความรู้หน่วยบริการสุขภาพที่สะอาดและถูกสุขลักษณะโรงอาหารของโรงเรียนที่จัดลำดับความสำคัญของวัฒนธรรมอาหารแบบดั้งเดิมที่ดีต่อสุขภาพและราคาไม่แพงการศึกษาที่เป็นมิตรและฟรี

Fresen (2005) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการศึกษาของกระบวนการประกันคุณภาพและการวางแผนปรับปรุงการศึกษาที่มีต่อการศึกษาของการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ใช้การเรียนการสอนแบบออนไลน์ โดยศึกษาโรงเรียน 96 โรงเรียน ซึ่งดำเนินการประเมินภายนอก แผนปรับปรุงโรงเรียนแล้วนำประเภทและความถี่ของประเด็นปัญหาที่กล่าวถึงในเอกสารทั้ง 3 ชุด มาเปรียบเทียบ แนวทาง

สัมภาษณ์ได้ใช้กรณีศึกษาการรับรู้ของนักศึกษาฝ่ายสามัญและฝ่ายศึกษาพิเศษจากโรงเรียน 3 โรงเรียน เพื่อกำหนดขอบเขตที่รับรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการเตรียมเอกสาร และผลผลิตที่เกิดขึ้นกับการศึกษาของนักเรียนในกองการศึกษาพิเศษอันเป็นผลจากกระบวนการประเมินคุณภาพและการปรับปรุงการศึกษา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารการสัมภาษณ์ พบว่า โรงเรียน 18 โรงเรียน ที่ได้รับการประเมินภายนอกในปี ค.ศ. 2000 ไม่ได้มีการปรับปรุงโรงเรียน รายงานของทีมประเมินภายนอก จำนวน 61 เรื่อง จากที่มีอยู่ 114 เรื่อง ระบุรายงานการศึกษาพิเศษ นักการศึกษาฝ่ายสามัญศึกษาและฝ่ายการศึกษาพิเศษ เชื่อว่านักการศึกษาจากการศึกษานับรวมอยู่ด้วยเมื่อทำการพัฒนาแผนปรับปรุงและแบบคำตอบของตน โรงเรียนจำนวน 17 โรงเรียน ที่ได้รับการประเมินภายนอก พบว่า “มีประสิทธิภาพ” จำเพาะเมื่อพูดถึงการศึกษาพิเศษ นักการศึกษาฝ่ายสามัญศึกษาและการศึกษาพิเศษไม่เชื่อการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญใด ๆ ที่มีอยู่ในการส่งรูปแบบศึกษาไปยังเด็กในการศึกษาพิเศษ ซึ่งผลจากกระบวนการประกันคุณภาพและการวางแผนปรับปรุง

Guzman (2005) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลผลิตของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโคลัมเบียซึ่งเป็นกรอบสำหรับการวางแผนปรับปรุงโรงเรียนที่มีความหมายในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นของรัฐ และได้ศึกษาลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างทีมการสอนแบบสหวิทยาการกับทีมการวางแผนการปรับปรุงโรงเรียน โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ แต่ละระยะใช้เครื่องมือและกลยุทธ์ต่างกัน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการบันทึกภาคสนามการถอดเทปบันทึกนำมาวิเคราะห์กับกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ให้นิยามทบทวนและกลั่นกรองแล้วสรุปเป็นผลการศึกษา ดังนี้ โปรแกรมการประกันคุณภาพและการวางแผนปรับปรุงโรงเรียนใช้เป็นการกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลต่อการเข้ามาเกี่ยวข้องของครูในระดับสูงขึ้น และการมีส่วนร่วมของครูมากขึ้นในทีมการวางแผนทั้งโรงเรียน มุ่งประสานความสัมพันธ์ต่อไประหว่างทีมสหวิทยาการ ทีมการวางแผนทั้งโรงเรียนเพื่อใช้ในงานตรงกับหลักสูตร แต่ก็ไม่ส่งผลกับเทคโนโลยีแทนการสอนและตรงกันแต่ละโรงเรียนของรัฐ และเห็นได้ว่าการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษา ทุกฝ่ายต้องมุ่งช่วยกันในการประสานงานและดำเนินการสอนความสัมพันธ์ระหว่างทีม เพื่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น

Julian (2006) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของโปรแกรมการวางแผนปรับปรุงและประกันคุณภาพของการอุดมศึกษา ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำหรับพัฒนากระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เป็นระบบในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และศึกษาขอบเขตที่โรงเรียนทั้ง 2 โรงเรียน ได้ใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นวิธีให้รู้จักกระบวนการปรับปรุงโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ เพื่อเก็บรวบรวมการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ประชุมและอภิปรายผลสรุปประเด็นปัญหา ผลการศึกษาพบว่า ก่อนนำการประกันคุณภาพและการวางแผนการปรับปรุงการศึกษามาใช้

ทั้ง 2 โรงเรียนถึงแม้ว่าการปรับปรุงที่ระบุนั้นยังไม่สามารถโต้แย้งได้ว่าในสภาพแวดล้อมบางสภาพอาจจะไม่มีการจัดโครงสร้างให้นักเรียนเพื่อระบุปัญหาได้ กรอบการประกันคุณภาพการศึกษามีศักยภาพที่จะช่วยโรงเรียนพัฒนาวัฒนธรรมการปรับปรุงโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามได้มีข้อเสนอแนะว่าเมื่อไม่มีตัวแปรต่าง ๆ เช่น ภาวะผู้นำและทรัพยากรการเงิน และกระบวนการนี้ยังไม่เพียงพอที่จะให้บรรลุเป้าหมายได้

Huber and Gordel (2006) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประกันคุณภาพในระบบโรงเรียนประเทศเยอรมนี มีผลการวิจัยพบว่า ในขณะที่ต่างประเทศมีการเคลื่อนไหวที่มุ่งต่อการควบคุมคุณภาพของระบบโรงเรียน เริ่มต้นในทศวรรษ 1980 ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการส่งเสริมของหน่วยงานข้ามชาติ การพัฒนาในประเทศเยอรมันได้เริ่มต้นเมื่อกลางปี ค.ศ. 1990 อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนจากการเข้าควบคุมและการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางไปยังการควบคุมแบบกระจายอำนาจและระบบการดูแลแบบไม่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ได้ริเริ่มที่เยอรมันแลนเดอร์ (รัฐของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน) เมื่อต้นศตวรรษนี้เอง ตัวกระตุ้นหลัก คือ ผลลัพธ์ของนักเรียนเยอรมันในการทดสอบการประเมินระหว่างประเทศ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับ International Mathematics and Science Study (TIMSS), the Programmer for International Student Assessment (PISA) และ the Progress International Reading Literacy Study (PIRLS) เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ประเมินประสิทธิภาพของระบบโรงเรียนโดยวิธีการต่าง ๆ ตอนนี้รัฐเยอรมันแลนเดอร์ จำนวน 16 รัฐ ได้เริ่มต้นโครงการรูปแบบกับกลุ่มโรงเรียนในแต่ละรัฐโดยทดสอบว่า การจัดการของโรงเรียนที่ดำเนินการเองหรือการจัดการของท้องถิ่นที่มีต่อโรงเรียนได้รับผลเป็นอย่างไร ซึ่งในขณะนี้ พวกเขากำลังดำเนินการควบคุมคุณภาพของโรงเรียน แต่เนื่องจากประเทศเยอรมนีมีระบบรัฐธรรมนูญสหพันธรัฐความก้าวหน้าในเรื่องนี้จะแตกต่างกันสูง และคุณลักษณะของการจัดการท้องถิ่นของโรงเรียนมีมากมาย อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีความคล้ายคลึงกันในแง่มุมหลายแง่มุมของรัฐต่าง ๆ 16 รัฐ โดยมีองค์ประกอบโครงสร้าง จำนวน 5 องค์ประกอบ ที่มีอยู่ในระบบใหม่ของการควบคุมคุณภาพด้วย คือ งานดั้งเดิมของเจ้าหน้าที่ระดับควบคุมของโรงเรียน การตรวจสอบโรงเรียนภายนอก การประเมินตนเองภายในสำหรับการตรวจสอบระบบรวมกับรายงานการศึกษาภาคปกติ และสุดท้าย อาชีพความเป็นครูพื้นฐานของระบบควบคุมนี้มีความเข้าใจโรงเรียนในฐานะเป็นองค์กรจัดการด้วยตัวเอง ซึ่งมีหน้าที่ในการศึกษา การเงิน และเรื่องบุคลากร ในขอบเขตของการจัดการโรงเรียนด้วยตนเอง ประเทศเยอรมัน เป็นเพียงการเริ่มต้นจากการปฏิรูประบบการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางและการควบคุมระบบการศึกษา โดยมุ่งไปที่ฐานโครงสร้างการจัดการตนเองมากขึ้น

Sakura (2007) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การตรวจสอบโรงเรียนและการประกันคุณภาพในระบบของโรงเรียนประเทศนิวซีแลนด์ โดยบทความนี้ได้รายงานถึงการประกันคุณภาพการศึกษาในประเทศนิวซีแลนด์และระบบการตรวจสอบโรงเรียน รวมถึงขอบข่ายงานและความรับผิดชอบของหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนให้โครงร่างของระบบการศึกษาในประเทศนิวซีแลนด์ ต่อมาจึงแนะนำบทบาทของโรงเรียนในกำกับของรัฐและระดับการศึกษา เพื่อทำให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพของโรงเรียน รัฐบาลนิวซีแลนด์จึงได้กำหนดวิธีการของตรวจสอบโดยโรงเรียนเอง และการแสดงความคิดเห็นต่อภายนอกของโรงเรียน โรงเรียนจะได้รับการตอบรับตามภาระหน้าที่ที่จะต้องดำเนินตามนโยบาย และการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาได้รับการออกแบบเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้

Pak (2008) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประกันคุณภาพในระบบการศึกษาของประเทศสิงคโปร์ในยุคของความหลากหลายและนวัตกรรม โดยบทบาทนี้ได้อธิบายว่าประเทศสิงคโปร์พยายามที่จะให้ความสมดุลระหว่างความต้องการในการประกันคุณภาพและความต้องการอันหลากหลายทางการศึกษาและนวัตกรรม จากประสบการณ์ในประเทศสิงคโปร์แสดงให้เห็นว่ามันเป็นความละเอียดอ่อนในแง่หนึ่งเพื่อส่งเสริมความหลากหลายและนวัตกรรมซึ่งรัฐบาลพยายามกระจายอำนาจให้กับบรรดาโรงเรียนในขณะที่การประกันคุณภาพนั้น รัฐบาลได้วางโครงสร้างคุณภาพที่ถือเป็นศูนย์กลางของการควบคุมรัฐบาล บทความนี้ศึกษาถึงอิทธิพลของกลยุทธ์และความท้าทายที่โรงเรียนต้องเผชิญในแง่ของการนำร่องของกระบวนการทัศน์ใหม่ของความหลากหลายและนวัตกรรม เพื่อให้เป็นที่พึงพอใจของความต้องการของการประกันคุณภาพ

Chong (2009) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณภาพการสอนและการเรียนรู้กรอบการประกันคุณภาพสำหรับโปรแกรมเตรียมครูขั้นเริ่มต้น ในการศึกษาและความท้าทายของการเตรียมครูที่มีคุณภาพมีความสำคัญในหลายประเทศ ประเทศสิงคโปร์ก็ไม่แตกต่างกัน ความสำเร็จในสิ่งที่สิงคโปร์หวังที่จะบรรลุในการศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพของครูของตน ครูที่มีสมรรถนะและประสิทธิภาพจะช่วยสร้างระบบการศึกษาให้เข้มแข็งในการตอบสนองความต้องการของประเทศสำหรับครูที่มีคุณภาพ สถาบันการศึกษาแห่งชาติของประเทศสิงคโปร์ (LIE) ได้ทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรการเตรียมครูขั้นเริ่มต้นในปี ค.ศ. 2005 ค่านิยม ความรู้ และทักษะ (VSK) พร้อมทั้งรูปแบบรายการคุณลักษณะของครูที่ได้รับการพัฒนา โดยยึดการตรวจสอบและเพิ่มประสิทธิภาพเป็นขั้นแรกในการพัฒนากรอบการประกันคุณภาพ (QA) ขอบข่ายงานการประกันคุณภาพนี้ได้ครอบคลุมแง่มุมของการจัดส่งโปรแกรมและการพัฒนาเริ่มจากรายการข้อมูลของนักศึกษามายังสมรรถนะของครู รายงานนี้มี สองส่วน ส่วนหนึ่งเป็นรายละเอียดการพัฒนาและการหนุนแนวคิดของกรอบการประกันคุณภาพ ส่วนที่สองเป็นโครงสร้างของกรอบและส่วนประกอบของการประกันคุณภาพผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการประกันคุณภาพภายใน สำหรับสถานศึกษาจะเป็นแนวทาง

ในการศึกษาปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาค 17 ต่อไป

Darmaji et al. (2020) ได้ทำการศึกษาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนในหน่วยการศึกษาพื้นฐานโรงเรียนเอสดี พลัส เอแอล กุสามาลา ในเมืองมาลัง ประเทศอินโดนีเซีย วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้เพื่ออธิบาย 1) ขั้นตอนของระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน 2) กลยุทธ์ในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน และ 3) ผลกระทบของการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน ระบบวิธีที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาเชิงคุณภาพด้วยการออกแบบการวิจัยกรณีศึกษา โดยให้อาจารย์ใหญ่ เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม ได้แก่ ครู การวิจัยครั้งนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลโดยใช้ เทคนิคการสัมภาษณ์การศึกษาเอกสารและการสังเกต ผลการศึกษาพบว่า ขั้นตอนการประกันคุณภาพ ภายในโรงเรียนผ่าน SPMI ในการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนตามขั้นตอนของ Plan Do Check and Act 2) กลยุทธ์ของโรงเรียนในการปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียนที่เหนือกว่าภายในได้พยายามในรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตร การกำหนดเกณฑ์ความสมบูรณ์ขั้นต่ำ (KKM) การกำหนดมาตรฐานการสอบผ่าน (SKL) การนิเทศการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ และ 3) ผลกระทบของการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประสบผลสำเร็จทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติรวมทั้งภาพลักษณ์ของโรงเรียนที่ดีขึ้น

Thaia and Phanb (2020) ได้ทำการศึกษาการประกันคุณภาพภายในของหลักสูตรการศึกษาครูเบื้องต้นในเวียดนาม: การศึกษาเชิงพรรณนา ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า โปรแกรมต่าง ๆ ได้นำการประกันคุณภาพมาใช้ในนโยบายและการปฏิบัติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมต่าง ๆ ได้นำการประกันคุณภาพมาใช้ในนโยบายและการปฏิบัติเพื่อให้แน่ใจว่าผลการเรียนรู้ที่คาดหวังจะตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าเนื้อหาโปรแกรมการเรียนการสอนการประเมินนักเรียนเจ้าหน้าที่และกิจกรรมสนับสนุนบรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และจากการศึกษายังพบว่าผลการเรียนรู้ที่คาดหวังควรสะท้อนถึงความต้องการของโรงเรียนได้ดีขึ้นและจัดให้ครูในอนาคตมีทักษะการสอนเชิงปฏิบัติที่จำเป็นสำหรับการสอนที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียน ด้วยเหตุนี้จึงควรบูรณาการองค์ประกอบด้านวิชาการและวิชาชีพและโรงเรียนควรมีส่วนร่วมมากขึ้นในการฝึกอบรมครูในอนาคตโดยทั่วไป ขอแนะนำว่าความต้องการการประกันคุณภาพมุ่งเน้นไปที่การปรับปรุงคุณภาพแทนที่จะเป็นเพียงการปฏิบัติตามมาตรฐานภายนอก

Girmanová et al. (2022) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ระบบการจัดการคุณภาพในการศึกษาการประยุกต์ใช้แบบจำลองการจัดการคุณภาพในองค์กรการศึกษา-กรณีศึกษาจากสาธารณรัฐสโลวัก มีวัตถุประสงค์หลัก คือ ศึกษาการนำโมเดลการจัดการคุณภาพ เช่น ISO 9001 และ Common

Assessment Framework (CAF) มาปรับใช้ในสถานศึกษา เพื่อยกระดับกระบวนการจัดการคุณภาพ วิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียของการนำโมเดลเหล่านี้ไปใช้ในบริบทของสถานศึกษา ประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษาผ่านกระบวนการประเมินตนเอง เพื่อระบุปัญหา โอกาสปรับปรุง และแนวทางการแก้ไข ผลการวิจัยพบว่า การนำ ISO 9001 และ CAF มาใช้ในระบบการจัดการคุณภาพช่วยระบุปัญหาและโอกาสในการพัฒนาที่ชัดเจน กระบวนการประเมินตนเองตามกรอบ CAF ทำให้สถานศึกษาสามารถค้นพบจุดแข็งและจุดอ่อนในระบบของตน การพัฒนาแผนการปรับปรุงอย่างมีระบบช่วยให้สถานศึกษาสามารถแก้ไขปัญหาเดิมได้และเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการคุณภาพโดยรวมการใช้โมเดลเหล่านี้สร้างความเข้าใจในเรื่องคุณภาพให้กับบุคลากรและส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพในองค์กร

Idris et al. (2022) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำระบบประกันคุณภาพภายในไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา การศึกษานี้สำรวจการนำระบบประกันคุณภาพภายใน (Internal quality assurance) มาใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการและการเรียนการสอนในโรงเรียน กระบวนการวิจัยเน้นการประเมินตนเอง (Self-assessment) และการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ในโรงเรียน รวมถึงบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ (SNP) การดำเนินงานในระบบประกันคุณภาพนี้ประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผล โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอก ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการปฏิบัติตามระบบดังกล่าวช่วยยกระดับคุณภาพของโรงเรียนในหลายมิติ ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การบริหารจัดการทรัพยากร และการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพมีบทบาทสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการทำงานของครูและคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนที่มีการดำเนินงานประกันคุณภาพอย่างเป็นระบบ จะมีการวางแผน การติดตาม การประเมินผล และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้วัฒนธรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนดีขึ้น ครูมีส่วนร่วมมากขึ้น และทรัพยากรทั้งบุคลากรและโครงสร้างพื้นฐานได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การใช้โมเดลการจัดการคุณภาพ เช่น ISO 9001 หรือ CAF ยังช่วยให้โรงเรียนสามารถระบุปัญหาและจุดแข็งของตนเอง ทำให้การพัฒนาคุณภาพเป็นไปอย่างมีระบบและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยสรุป การประกันคุณภาพภายในถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับการศึกษาของสถานศึกษาในทุกระดับ